

BILTEN

BROJ 8 / JUL 2018. / BEOGRAD

SADRŽAJ

Uvodna reč - Budimo budni!	3
Optimizam i veliki rad za spas životne sredine – intervju, ambasador Kraljevine Švedske uSrbiji, NJ.E. Jan Lundin	4
Na ekologiju trošimo manje nego što možemo – intervju, Dejan Maksmović, Ekološki centar „Stanište“	7
CSOnnect dešavanja	
Održan trening za novinarke i novinare u okviru CSOnnect programa	13
Priprema i upravljanje projektima u oblasti životne sredine	14
Klimatske promene i civilno društvo u kontekstu Talanoa dijaloga	15
Finansijska održivost organizacija civilnog društva	17
Saradnja na održivom razvoju privatnih šuma	18
Centralna proslava Dana Dunava i „Dunavski umetnik 2018“ u Srbiji	19
Obeležen Dan zaštite životne sredine u Srbiji	
Trening o zelenoj ekonomiji u Vrnjačkoj Banji	21
Akcija „Budi eko-odgovoran/na“ u Kruševcu	21
„Ekonet“ u akciji povodom Dana životne sredine	22
GreenIST mreža obeležila Svetski dan zaštite životne sredine	23
Saradnja lokalne samouprave i civilnog društva u Boru	23
Vučje: U akciji „Sakupljači - čuvari životne sredine“, prikupljeno 200 komada kabastog otpada	24
U Nišu održana sedma sednica Skupštine članica „Zelene liste“	25
Tribina „Zdrava životna sredina - ti si na potezu“ održana u Zaječaru	25
 „Poglavlje 27 u Srbiji: Izveštaj o (ne)napretku“	26
Talanoa dijalog i civilno društvo u Srbiji	31
Priroda u službi poljoprivrede	34
Organska proizvodnja i biodiverzitet	36
Slavlje i podstrek za „prst na čelo“ – dve decenije Arhuske konvencije	38
Zelene prestonice Evrope (II)	40
Poglavlje 27 – Kvalitet voda i Zaštita prirode	44

UVODNA REČ - BUDIMO BUDNI!

U Srbiji godišnje 6.000 ljudi umre od respiratornih bolesti

Opasan otpad pronađen na tri lokacije!

TUŽNO STANJE JUŽNE MORAVE: *Očekuje se da tokom septembra počnu prvi radovi na sanaciji korita reke*

OTKUD TORNADO NA BALKANU *Stručnjaci: Pijavice će u Srbiji biti sve češće*

AUTOMOBILI PLIVALI U VODI, VOĆE UNIŠTENO, POGINUO JEDAN ČOVEK: *Srbiju pogodilo jako NEVREME, a upozoravaju da će ga biti još!*

U danima kada građani Srbije sve češće čitaju ove i slične novinske naslove, jasno je da se promene u životnoj sredini danas dešavaju brže nego ranije i da te promene, pored uticaja na stanje naše okoline, utiču i na našu bezbednost i zdravlje.

Kroz CSOnnect program se trudimo da osnažimo organizacije civilnog društva, ali i da ukažemo građanima na značaj zaštite životne sredine, jer time unapređujemo zdravlje i kvalitet života.

Regionalni centar za životnu sredinu, u okviru CSOnnect programa, započeo je sprovođenje kampanje koja ima za cilj podizanje svesti građana o značaju očuvanja životne sredine, kao i o značaju njihovog učešća u zaštiti životne sredine. Ova kampanja obuhvatiće predstavljanje nekoliko oblasti Poglavlja 27, koje su značajne za očuvanje životne sredine u Srbiji. Kroz animirane filmove, emitovanje na lokalnim i nacionalnim televizijama, saradnju sa štampanim medijima i saradnjom sa brojnim zainteresovanim stranama, od maja ove godine sprovodimo aktivnosti u okviru kampanje „Budimo budni“. Do sada su promovisani kratki animirani filmovi posvećeni učešću građana u odlučivanju u pitanjima u vezi sa zaštitom životne sredine, kao i klimatskim promenama.

Kroz ovu kampanju, koja će trajati do kraja CSOnnect programa, ukažujemo na najznačajnije probleme u životnoj sredini, ali i na moguće načine za rešavanje ovih problema, sa naglaskom na aktivnosti koje svako od nas može u svakodnevnom životu da preduzme.

Naša životna sredina, naše zdravlje i naš kvalitet života umnogome zavise samo od nas, aktivnih građana. Zato je važno – budimo budni!

Jan Lundin

ambasador Kraljevine Švedske u Srbiji

Optimizam i veliki rad za spas životne sredine

Proslavljujući nedavno švedski nacionalni praznik, odlučili ste da goste podsetite na 17 ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija, koji su suštinski povezani sa zaštitom životne sredine. Kolika je, globalno govorči, svest o ugroženosti planete i spremnost da se stvari menjaju?

Ja sam optimista da stvari mogu da se promene, i da hoće. Takozvani milenijumski ciljevi UN 1990-2015, uspeli su da preplove ekstremno siromaštvo i glad u svetu i da povećaju, do 90 odsto, broj dece koja imaju pristup školovanju. Analfabetizam među odraslima se smanjio na manje od 10%. Ciljevi za održivi razvoj 2015-2030 treba da označe kraj ekstremnom siromaštву i gladi i da ekonomski razvoj u svetu učine održivim, kroz 17 ciljeva. Oni se ne odnose samo na nerazvijeni deo sveta, nego na sve, uključujući evropske zemlje kao što su Srbija i Švedska. Švedska aktivno radi na principima održivog razvoja

u sopstvenom društvu, i želimo saradnju sa Srbijom s tim u vezi.

Dolazite iz Švedske, zemlje ne samo visokih standarda u zaštiti životne sredine, već i razvijene svesti ljudi da se ekologija tiče njihovog svakodnevnog života. S druge strane, u Srbiji ste dugi niz godina i sigurno imate utisak o tome kakav je stav javnog mnjenja prema pitanjima životne sredine. Da li vidite promenu u ovim stavovima i da li mislite da su građani Srbije na putu da razviju svest o ovoj temi sličnu onoj koju imaju građani Švedske?

Ja mislim da Srbi vole i cene prirodu i negovanu životnu sredinu ne manje od Švedana, ali da su mnoga pitanja iz ove oblasti vezana za sistemska rešenja zaštite životne sredine, još nerešena u Srbiji. Primer takozvanih „divljih deponija“ nije samo srpski fenomen, ali su ovde više prisutne možda i zbog toga što

je dostupnost dobro organizovanim deponijama ograničen ili složen. Integracija Srbije u Evropsku uniju trebalo bi da reši takva pitanja, jer takozvano poglavlje 27, proces usaglašavanja sa EU zakonodavstvom u oblasti zaštite životne sredine, ne samo da zahteva da se problemi deponija i prečišćavanje otpadnih voda reše, nego pomaže da se reše - i znanjem i sredstvima za potrebnu infrastrukturu. Ove investicije nisu dobre samo za životnu sredinu, nego i za srpsku privredu.

Dobro poznajete Srbiju, u kojoj postoji veliki broj nerešenih problema (prečišćavanja voda, skladištenja otpada, industrijskog zagađenja...). Delite li utisak nekih Vaših kolega da se prirodna bogatstva Srbije loše održavaju i čuvaju?

Trenutno svakako da ima izazova u tom pogledu, ali ne treba gledati na situaciju kao da je bezizlazna. Vlada Srbije je svesna izazova vezanih za pitanja zaštite životne sredine, što dokazuje činjenica da je prošle godine osnovano ministarstvo za životnu sredinu, na čijem je čelu ministar Goran Trivan. Umesto da čovek bude zatečen što je situacija loša, treba možda da bude srećan što će se problemi ubuduće rešavati i što će rešavanje tih problema biti motor određenog privrednog rasta. Ne ide to odmah, i svaka država mora da odgovori na pitanje šta treba prvo rešiti i na šta usmeriti ograničene državne resurse. Srbija svakako ima i druge probleme prirodne za zemlju u tranziciji, i za zemlju u kojoj je mnogo vremena, u poređenju sa drugim evropskim zemljama, izgubljeno zbog ratova devedesetih.

Koje su prioritetne oblasti kojima bi Srbija trebalo da se posveti u zaštiti životne sredine i na koji način Švedska može da je podrži u tim oblastima?

Švedska već aktivno sarađuje sa Srbijom u pripremi za implementaciju iz poglavlja 27. Konkretno radimo na izgradnji kolektora i Zavoda za prečišćavanje vode i deponija za skla-

dištenje otpada, kao i na razvoju sistema za sortiranje i recikliranje otpada. To su i ključne oblasti u okviru pregovaračkog poglavlja 27, u pregovorima sa EU. Mi smo, inače, sa prečišćavanjem voda krenuli među prvima u Evropi, sedamdesetih godina, kada smo primetili da nešto nije u redu sa kvalitetom vode u Baltičkom moru. Tek sada je situacija u Baltičkom moru stabilizovana, zahvaljujući investicijama i strogim pravilima za otpadne vode u svim zemljama oko mora, kao i njihovoj međusobnoj saradnji.

Hoće li proces EU integracija, u okviru koga je čitavo pregovaračko poglavlje 27 posvećeno zaštiti životne sredine, ubrzati promene koje su neophodne u toj oblasti?

Da. Srbija će zahvaljujući novim tehnologijama i podršci Evropske unije moći znatno brže da reši svoje probleme, ali proces će trajati decenijama. Da budem jasan – rešenje pitanja životne sredine nije preduslov za članstvo u Evropskoj uniji, ali realističan plan za rešenje jeste. Treba i dodati da nije samo Evropska unija aktivna u ovom kontekstu, nego i druge države i organizacije u međunarodnoj arenii, kao na primer Kina ili Evropska banka za obnovu i razvoj.

Podrška Švedske Srbiji značajnim delom je usmerena na projekte za zaštitu životne sredine. Koliko ste zadovoljni njihovim sprovođenjem?

Zadovoljni smo. Rekao bih da je jedna trećina našeg budžeta za saradnju sa Srbijom, od oko 13 miliona evra godišnje, okrenuta projektima u oblasti održivog razvoja i životne sredine.

Programom „NOWO VREME“ ambasada Švedske će od jeseni usmeriti svoje aktivnosti na održivi razvoj, ekologiju, organsku proizvodnju hrane, saradnju sa mladima, podsticaj mladim preduzetnicima i podršku ženskom liderstvu, kao i na podršku Srbiji u tim oblastima, sa ciljem da se prevaziđu izazovi i pronađu novi oblici saradnje i rešenja. Da li prepoznajete organizacije civilnog društva u Srbiji kao značajne partnere u ovom procesu i koliki je njihov značaj u reformskim i razvojnim procesima Srbije?

Nama je jasno da Srbija kao država nije u stanju da napreduje brzo u oblasti održivog razvoja bez aktivne uloge organizacija civilnog društva. „Druga trećina“ fondova za saradnju ide baš u tom pravcu. Nadam se da će ta podrška da se nastavi sve do članstva Srbije u Evropskoj uniji.

Da li biste mogli da uporedite ulogu i značaja organizacija civilnog društva u Švedskoj i Srbiji? Mislite li da postoji potencijal za njihovu međusobnu saradnju?

Organizacije civilnog društva iz naših zemalja već međusobno aktivno sarađuju, posebno u oblastima kao što su ravnopravnost, hrana, prava deteta, itd. Rekao bih da je uloga civilnog društva značajnija u Srbiji, u tom smislu što su resursi države ovde manji. Mnogo nevladinih organizacija u Srbiji je, čini mi se, nastalo delimično i zato što država ne može sama da reši neke probleme. Tu bih, na primer, pomenuo sektor za negu starijih, ili rad sa omladinom.

Dimenzija rodne ravnopravnosti je značajna u svim projektima i aktivnostima koji podržava ambasada Švedske u Srbiji.

Rodna ravnopravnost i ravnopravnost generalno, može da čini društvo još efikasnijim i naravno, manje nepravednim. Što se tiče zaposlenosti i profesionalne karijere žena, Srbija je već napredna u poređenju sa mnogim članicama Evropske unije. U Švedskoj još čekamo prvog ženskog premijera, ili prvog ženskog šefa Centralne banke. Još ređe se u Švedskoj viđa žensko učešće u upravnim odborima velikih preduzeća, dok na primer u velikoj srpskoj firmi Delta, veći deo upravnog odbora čine pripadnice lepšeg pola.

I švedska kompanija Ikea je od početka svog poslovanja u Srbiji veliku pažnju posvetila rodnoj ravnopravnosti. Koji je značaj rodne ravnopravnosti u kontekstu razvoja zelene ekonomije, kao i same zaštite životne sredine?

Što se IKEA tiče, kompanija se trudi ne samo da dostigne ravnopravnost polova, nego i da ponudi radna mesta ne samo mladima, već i osobama preko 50 godina, kao i osobama sa invaliditetom. Stvaranje pristojnih uslova za svakog čoveka u društvu je prava ravnopravnost!

Dejan Maksimović

Ekološki centar „Stanište“

Ekološki centar „Stanište“ je partnerska organizacija u okviru konzorcijuma okupljenog oko Centra za evropske politike.

Na ekologiju trošimo manje nego što možemo

Kako ocenujete pripreme za otvaranje poglavlja 27. U jednoj analizi Centra za evropske politike Ministarstvu zaštite životne sredine je data samo ocena 2?

Zaštita životne sredine je oblast koja je dece-nijama politički, ekonomski i društveno zane-marivana. Sada trpimo značajne posledice takvog odnosa, jer sve ono što smo toliko dugo izbegavali da uradimo, izgradimo i platimo, sada moramo nadoknaditi. Jedino poglavljje čija je početna ocena EU bila najlošija moguća (eng. *totally incompatible with acquis*) upravo je poglavje 27 – zaštita životne sredine. Moramo biti svesni niske početne pozicije, ali samo kao saznanje koliko posla je pred nama, a ne kao opravdanje zašto nismo uradili više. U Izveštaju o napretku za 2015. godinu, Evropska komisija je ocenila da je ovo poglavje u „ranoj fazi pripremljenosti“, sledeće godine ocena je bila „na izvesnom nivou pripremljenosti“, što se navodi i u ovogodišnjem izveštaju. U prevodu sa „diplomatskog“ na običan

rečnik, to bi bilo najbliže oceni 2, tako da su kolege iz Centra za evropske politike u pravu. Pomaka ima, pre svega u usklađivanju zakonodavstva, ali naš problem nije usvajanje, već primena zakona i propisa. Tu smo prilično daleko od ciljeva. Sledeće pitanje na koje moramo iskreno odgovoriti jeste da li naša državna administracija, pre svega nadležno ministarstvo, ali i druge institucije, imaju dovoljno samostalnosti i kapaciteta da sprovedu propise. Bojim se da bi i tu ocena bila prilično niska.

U vezi sa pregovaračkim poglavljem 27, procene su da će radi usklađivanja sa evropskim standardima, u naredne tri de-cenije, morati da se uloži preko 15 milijardi evra. Nedavni izveštaj Fiskalnog saveta skreće pažnju na nedovoljna izdvajanja države za investicije u projekte zaštite životne sredine (tek 0,4 odsto BDP) i preporučuje da taj iznos bude utrostručen. Verujete li da će takve preporuke biti uvažene?

Izveštaj Fiskalnog saveta je izuzetan dokument, koji je privukao veliku pažnju medija i šire javnosti. Sadrži skoro sve ono na što stručna javnost i građanski sektor godinama ukazuju. To je bolna istina, koja je celom društvu otvoreno, jasno i precizno rečena. Zato je Izveštaj veoma dragocen. Iako su preporuke Fiskalnog saveta pravi putokazi šta treba odmah uraditi, lično nisam optimista da će se to i dogoditi. Na našoj političkoj sceni, ali ni u široj javnosti, ne postoji svest o važnosti ulaganja u zaštitu životne sredine.

Pre šest godina ukinuti su „naknada za motorna vozila“ i republički Fond za zaštitu životne sredine, koji je tek prošle godine ponovo uspostavljen. To je pravi primer ishitrene odluke, donete onako kako se u politici u Srbiji inače odlučuje, bez ikakve analize ili konsultacija sa stručnjacima. Predizborni obećanje jedne stranke bilo je da će smanjiti cenu registracije motornih vozila. I zaista, samo nekoliko meseci po dolasku na vlast, obećanje je ispunjeno tako što je od nekoliko stavki, koje su činile cenu registracije, ukinuta baš „naknada za motorna vozila“. Ova naknada bila je pravedna, jer se naplaćivala za zagađenje. U svakoj opštini ima motornih vozila, pa je svaka lokalna samouprava imala prihode od ove naknade. Bila je jedan od najizdašnijih izvora budžetskih prihoda. U 2011. godini prihodovano je 1,35 milijardi dinara, od toga je 60 odsto (ili 810 miliona dinara) bio pri-

hod republičkog budžeta, a 40 odsto (ili 540 miliona dinara) su podelile sve lokalne samouprave. Posledice njenog ukidanja po sistem finansiranja zaštite životne sredine, naročito na lokalnom nivou, bile su velike. U 2013. godini oko 30 odsto opština u fondovima za zaštitu životne sredine prihodovalo je 0 dinara, a oko 60 odsto imalo je veliko smanjenje prihoda. Opštine su ovaj manjak prihoda brzo kompenzovale povećanjem lokalnih naknada za zaštitu životne sredine, i uvođenjem naknada tamo gde ih do tada nije bilo. Sremska Mitrovica je prva lokalna samouprava koja je još 2013. godine ukinula svoj Fond za zaštitu životne sredine upravo zbog toga što nije bilo namenskih prihoda od naknada. Sada takvih opština i gradova već ima više od 10.

Koliki je značaj ponovnog osnivanja Zelenog fonda, budžetske linije iz koje će se finansirati projekti u oblasti zaštite životne sredine?

Posle pet godina, ponovo je uspostavljen republički Fond za zaštitu životne sredine, ovoga puta kao budžetska linija pod nazivom „Zeleni fond“. Na samom početku, nažalost, dogodilo se nešto što zabrinjava, a što je stručnoj i široj javnosti promaklo. U periodu 2014-2016, dok Zeleni fond nije postojao, od ekoloških naknada koje su po Zakonu o zaštiti životne sredine bile prihodi Fonda, svake godine je republički budžet imao prihoda u iznosu od oko 6 milijardi dinara, što se moglo očekivati i u 2017. godini. Međutim, Zakonom o budžetu za 2017. godinu, rashodi Zelenog fonda planirani su na samo 2,29 milijardi dinara. Na kraju su prihodi republičkog budžeta od ekoloških naknada u 2017. godini iznosili 7,25 milijardi dinara.

Tako je 5 milijardi dinara, umesto na rešavanje ekoloških problema, otišlo za druge namene. Dolazimo opet do toga da donosioci odluka nemaju svest o važnosti ulaganja u životnu sredinu, i da je sve drugo preče.

U analizama Fiskalnog saveta govori se o velikim problemima sa otpadnim vodama, uz preciziranje da pristup kanalizaciji ima samo 55 odstostanovništva Srbije. Da li biste se saglasili sa ocenama da lokalne samouprave gradjanima pružaju nizak nivo komunalnih usluga i ne uspevaju da obezbede dovoljan kvalitet životne sredine u svojim zajednicama (posebno kada je reč o prečišćavanju otpadnih voda, skladištenju otpada i kvalitetu vazduha)?

Godinama imamo kontakte sa predstavniciма lokalnih samouprava i sprovodimo istraživanja na temu njihovih kapaciteta u oblasti zaštite životne sredine. Argumentovano tvrdimo da lokalnoj administraciji nedostaje više zaposlenih stručnjaka koji će se, samostalno i od političkih pritisaka oslobođeno, baviti poslovima zaštite životne sredine. Nivo stručnosti donosilaca odluka u velikoj većini opština i gradova je veoma problematičan. Retko gde neko stručan postane donosilac odluka, a kada se to i dogodi, pitanje je da li ima snage da istraže u borbi za bolji status svog resora. Komunalna preduzeća su poseban problem.

Višak zaposlenih, nedovoljna stručnost, partijski odabir kadrova samo su neki od uzroka zašto je nivo komunalnih usluga nizak, samim tim i kvalitet životne sredine. Ovo nije nikakva tajna, niti mudrost, čak se i od visokih državnih zvaničnika može čuti mišljenje da komunalna preduzeća, ovakva kakva su, nisu u stanju da sproveđu direktive EU o otpadnim vodama i upravljanju komunalnim otpadom.

Budući da od 2010. u okviru Ekološkog centra „Stanište“ radite istraživanja o finansiranju zaštite životne sredine na lokalnom nivou, smatrati li adekvatnim postojeći način finansiranja i šta biste izdvojili kao ključne probleme u toj oblasti?

Metodologija koju primenjujemo je analiza dokumenata. To je veoma zahtevna, ali pouzdana metoda. Od svih 145 opština i gradova u centralnoj Srbiji i AP Vojvodini tražimo završni račun budžeta, program korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine i izveštaj o korišćenju sredstava ovog fonda.

Sistem finansiranja zaštite životne sredine je ozbiljno urušen. Ako bismo ga opisali u jednoj rečenici, onda bi to bilo ovako: „Naše potrebe su mnogo veće od novca koji prihodujemo od „ekoloških“ naknada, ali ni to što se prihoduje ne koristi se u potpunosti, jer se planiraju manji rashodi od prihoda, još manje od planiranog se zaista potroši, a i od toga što se potroši dobar deo ide za programe koji sa životnom sredinom nemaju nikakve veze.“

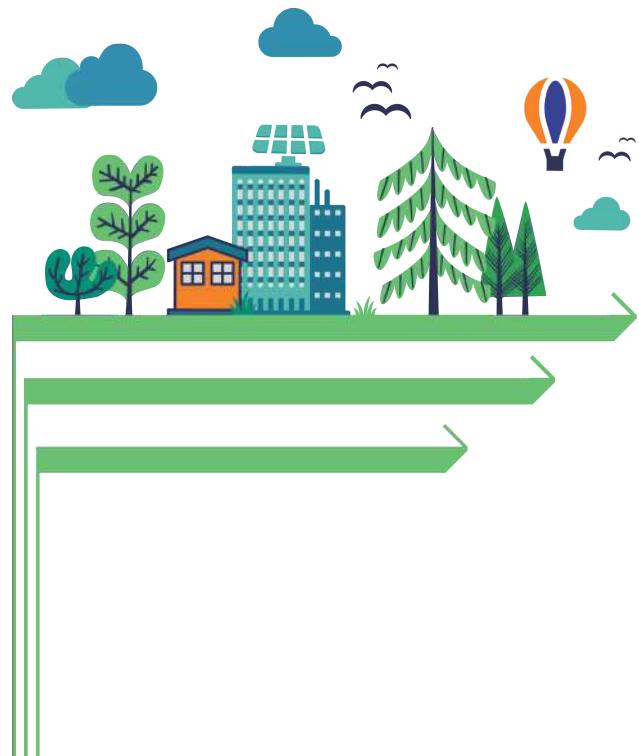
Evo konkretnih objašnjenja. U periodu 2010-2015, svake godine tekući prihodi lokalnih samouprava od namenskih naknada za zaštitu životne sredine bili su veći od rashoda budžetskih „ekoloških“ fondova. Zbirni tekući prihodi za sve opštine zajedno bili su između 3 i 4,5 milijarde dinara godišnje, dok su rashodi u fondovima bili između 2,5 i 3 milijarde dinara. Neutrošena namenska sredstva se po zakonu prenose u narednu godinu. U 2015. godini ukupni prihodi bili su veći od rashoda kod 117 lokalnih samouprava (više od 80 odsto). Iznos koji su te opštine i gradovi morali da prenesu u 2016. godinu zbirno viši je od 6,5 milijardi dinara. Prema preliminarnim podacima koje imamo u novom istraživanju, ovo je sada već više od 7 milijardi dinara. Čak 65 opština i gradova ova sredstva ne pominje u programima fonda za 2016. godinu i to ukazuje da su potrošena za druge namene, a ne za programe zaštite životne sredine.

Izmenama Zakona o budžetskom sistemu iz decembra 2015. godine ukinut je namenski karakter „ekološkim“ naknadama. Sada se novac prikupljen od njih može koristiti i za namene koje sa životnom sredinom nemaju veze. Tako je omogućeno da opštine i gradovi ono što su činili protiv zakona, sada čine u skladu sa zakonom. Problem rešen. Ova pre-

namena se uočava još na nivou planiranja. U programima lokalnih fondova u 2015. godini, opštine su planirale da za zaštitu životne sredine potroše 6,4 milijardi dinara, a već u 2016. godini su iskoristile zakonom datu mogućnost, pa su planirale samo 5,2 milijardi dinara rashoda, iako su tekući prihodi u toj godini porasli. Ovo još jednom ukazuje da lokalnim funkcionerima životna sredina zaista nije prioritet i da će svakom prilikom odabrati druge prioritete.

Poseban problem je taj što veliki broj opština i gradova kroz budžetski fond za zaštitu životne sredine troši sredstva i na programe koji ne pripadaju ovoj oblasti i što Ministarstvo daje saglasnosti na takve programe. Od oko 3,5 milijarde, koliki su ukupni rashodi budžetskih fondova bili u 2015. godini, oko milijardu dinara potrošeno je na projekte koji nisu u vezi sa zaštitom životne sredine, na primer, uređenje atarskih puteva, čišćenje kanala, prskanje komaraca, subvencije javnim komunalnim preduzećima, izgradnja saobraćajnica, toplovoda, vodovoda, i drugo. Prema to novca se troši na aktivnosti i programe koji zaista doprinose zaštiti i unapređenju životne sredine.

Šta je, po Vašem mišljenju, to što nedostaje kako bi se uspešno realizovali projekti iz oblasti zaštite životne sredine na lokalnom nivou?

Pre svega, nedostaju znanje i svest donosilaca odluka o važnosti ulaganja u životnu sredinu. Kao posledica toga, nedostaje politička volja da se ekološki projekti sprovedu. Ovi projekti su često finansijski i tehnički zahtevni i dugo traju, pa se prednost daje projekima koji brzo daju vidljive rezultate, i koji se mogu brzo politički iskoristiti. Po nekim istraživanjima, samo oko 3 odsto građana Srbije smatra probleme zaštite životne sredine prioritetnim i važnim. Prednost se pretežno daje zapošljavanju i ekonomskom razvoju. Umesto da se ponašaju kao elita i svojim delima i ponašanjem menjaju stavove javnosti, kada je u pitanju zaštita životne sredine, donosioci odluka podilaze javnom ukusu.

Što se pravnih i tehničkih uslova tiče, na početku je potrebno vratiti namenski karakter sredstvima od ekoloških naknada, a zatim usvajanje i primena novih propisa koji će povećati finansijsku disciplinu.

Kako vidite ulogu organizacija civilnog društva u rešavanju problema u oblasti životne sredine?

U oblasti zaštite životne sredine, civilni sektor je vidno ojačao u poslednjih nekoliko godina. Postoji značajan broj kredibilnih organizacija civilnog društva, sa značajnim brojem sprovedenih projekata, eksperata, razvijenih kapaciteta. Upravo zbog ovog jačanja, primetno se promenio i stav vlasti prema civilnom sektoru. Sada ima primetno više uvažavanja, saradnje i konsultovanja. I pored tog očiglednog napretka, ukupno gledajući, uticaj OCD još uvek nije dovoljno prisutan. Naše stručne analize, preporuke i mišljenja, još uvek ne utiču dovoljno na to kakve će odluke državni organi doneti. Postoji i problem opšteg nepovoljnog stava domaće javnosti prema nevladinim organizacijama i građanskom društvu uopšte.

cscConnect DEŠAVANJA

01

Održan trening za novinarke i novinare u okviru CSOnnect programa

02

Priprema i upravljanje projektima u oblasti životne sredine

03

Klimatske promene i civilno društvo u kontekstu Talanoa dijaloga

04

Finansijska održivost organizacija civilnog društva

05

Saradnja na održivom razvoju privatnih šuma

06

Centralna proslava Dana Dunava i „Dunavski umetnik 2018“ u Srbiji

Održan trening za novinarke i novinare u okviru CSONnect programa

U Sremskim Karlovcima, u „Ekološkom centru Radulovački“, više od dvadesetoro učesnika je pohađalo trodnevnu obuku za novinarke i novinare koji se bave izveštavanjem u oblasti zaštite životne sredine. Ovu obuku je po drugi put u okviru CSONnect programa organizovao Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu, sa ciljem osnaživanja i podsticanja razvoja novinarstva posvećenog ovoj važnoj temi.

Ruža Radović, direktorka kancelarije Regionalnog centra za životnu sredinu u Srbiji, naglasila je veliki značaj medija za bolje razumevanje teme zaštite životne sredine, kao i značaj partnerskog odnosa koji ova organizacija održava i razvija sa medijima. Kako je u uvodnom obraćanju rekla, proces pregovora o pristupanju Srbije Evropskoj uniji jeste složen, ali je neophodna pomoć medija koji bi građanima trebalo da približe ovaj proces, naročito u smislu koristi koje čitavo društvo dobija usklađivanjem zakonodavstva sa propisima EU u oblasti životne sredine.

Izvori informacija o životnoj sredini jesu jedna od ključnih tema i osnova za kvalitetno i relevantno izveštavanje o ovoj temi, te je polaznicima o informacijama kojima raspolaže Agencija za zaštitu životne sredine govorio pomoćnik direktora Agencije Dejan Lekić. Zorica Jovanovski je predstavila rad Instituta za javno zdravlje Srbije, koji raspolaže informacijama o uticajima zagađene životne sredine na zdravlje građana.

Tokom ove obuke novinarke i novinari su imali prilike da razgovaraju sa članicom Komisije za žalbe Saveta za štampu i ekspertkinjom REC-a Ivanom Stjeljom, koja im je objasnila koji su najčešći prekršaji Kodeksa novinara

Srbije, ali i sa kojim izazovima se Komisija, kao i sami mediji, najčešće susreću. Profesorka Fakulteta političkih nauka Snježana Milivojević je predstavila izazove izveštavanja o životnoj sredini. Učesnici su svoja iskustva mogli da razmene i sa gostujućim predavačem iz Irske Kiranom Kukom, koji ima višedecenjsko iskustvo izveštavanja o životnoj sredini za BBC, Financial Times, ali i kao dopisnik iz različitih delova sveta.

Kuk je učesnicima pomogao da kroz grupni rad mapiraju najzanimljivije teme u pojedinim oblastima. Naime, predstavnici organiza-

cija civilnog društva podržanih kroz CSONnect program su predstavili nekoliko najznačajnijih i najaktuuelnijih tema kojima se kroz svoje projekte bave, te sa novinarima razgovarali o potencijalnim zanimljivim pričama i izveštajima koji bi mogli da budu predstavljeni građanima, dok je Kuk usmeravao grupni rad i dao korisne savete kako se baviti ovim temama.

Konačno, dvojica istraživačkih novinara – Dino Jahić (CINS) i Aleksandar Đorđević (BIRN) su predstavili specifičnosti istraživačkog novinarstva, ali i vidove komuniciranja u onlajn okruženju. Dino Jahić je kroz konkrette primere i praktični rad prikazao koje mogućnosti vizualnog predstavljanja informacija i poruka su novinarima na raspolaganju, dok je Aleksandar Đorđević objasnio važnu dimenziju istraživačkog novinarstva – data novinarstvo i još potencijalnih izvora informacija.

*Kieran Cooke - Trening za novinarke i novinare
- Sremski Karlovci 2018*

Priprema i upravljanje projektima u oblasti životne sredine

Obuka o upravljanju projektima za organizacije civilnog društva održana je u beogradskom hotelu N 26. i 27. aprila, a na njoj je učestvovalo 27 predstavnika organizacija civilnog društva iz cele Srbije, koje su posvećene unapređenju i zaštiti životne sredine. Učesnici su tokom ove obuke stekli znanja i veštine koje mogu da primene u procesu pisanja projekata, ali i u upravljanju projektima.

Obuka je obuhvatila niz interaktivnih radionica, a polaznici su učili kroz teorijska predavanja, ali i kroz primere iz prakse. Na ovaj način, stekli su znanja o osnovama upravljanja projekata. Naučeno će moći da primene u praksi, kao i da obezbede sredstva za sprovodenje

aktivnosti organizacije i rešavanja problema u životnoj sredini.

Obuka je sprovedena na osnovu metodologije Evropske komisije i matrice logičkog okvira kao instrumenta za planiranje i sprovođenje projekata. Sa trenerom Mirkom Popovićem učesnici su radili na analizi problema, dizajnu predloga projekta i monitoringu i evaluaciji, kao delovima projektnog ciklusa. Potom su planirali budžet projekta, gde su bili obuhvaćeni i izrada budžeta i finansijsko izveštavanje. Poslednja sesija je bila posvećena sprovođenju projekta i izradi izveštaja o realizaciji projekta.

Klimatske promene i civilno društvo u kontekstu Talanoa dijaloga

Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu – REC, Kancelarija u Srbiji, u saradnji sa Centrom za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR), održao je okrugli sto na temu „Klimatske promene i civilno društvo u Srbiji u kontekstu Talanoa dijaloga“. Ovaj skup je u Naučno-tehnološkom parku u Beogradu okupio više od 50 predstavnika civilnog društva, medija, univerziteta i međunarodne zajednice.

Okrugli sto je organizovan sa ciljem otvaranja tri centralna pitanja na kojima se Talanoa dijalog o klimatskim promenama zasniva:

GDE SMO?

KUDA ŽELIMO DA IDEMO?

KAKO ĆEMO TAMO DA STIGNEMO?

Tokom prvog panela na pitanje „**Gde smo?**“ odgovor su pokušali da daju profesor Fizičkog fakulteta u Beogradu Vladimir Đurđević, Aleksandar Popović iz Odeljenja za klimatske promene Ministarstva za zaštitu životne sredine, kao i Ognjan Pantić iz Beogradske otvorene škole.

Profesor Đurđević je istakao da su klimatske promene primetne i golim okom i upozorio da „moramo da budemo spremni da se prilagođavamo, ali i da učinimo sve što možemo da bismo ih usporili“. Aleksandar Popović iz Ministarstva zaštite životne sredine predstavio je Strategiju o klimatskim promenama i novi Zakon o klimatskim promenama i naglasio značaj uspostavljenje saradnje sa civilnim društvom, ali i sa lokalnim samoupravama. Da su organizacije civilnog društva prepoznale značaj trenutka na svetskom nivou, koji je nastao potpisivanjem Sporazuma iz Pariza, ali i ubrzanje puta Srbije ka Evropskoj uniji, primetio je Ognjan Pantić i naglasio značaj koji je civilno društvo do sada dalo procesu borbe protiv klimatskih promena u Srbiji.

„Kuda želimo da idemo“ je pitanje na koje su tokom drugog panela odgovore dali eksperti na projektu „Strategija klimatskih promena sa Akcijonom planom“ Goncalo Cavalheiro i Matej Gasperić, kao i predstavnik Privredne komore Srbije Dušan Stokić. Radeći na Strategiji klimatskih promena, Srbija mora da planira ispunjavanje obaveza preuzetih Sporazumom iz Pariza, ali i da uzme u obzir svoje mogućnosti i ciljeve koji su ostvarivi, te se u skladu sa tim i priprema scenario za Srbiju, rečeno je tokom drugog panela.

Kako je naglasio Gasperić, jedan od velikih izazova u procesu pregovora sa EU biće sistem trgovine emisijama, jer je to oblast u kojoj nijedna od dosadašnjih zemalja kandidata nije dobila prelazne rokove u toku procesa pregovora. Stokić je govorio o stanju privrede u Srbiji u kontekstu klimatskih promena i prilagođavanja na njih. Kako je naglasio, u interesu privrede je da posluje održivo, jer je to neophodno za dugoročni opstanak firmi i kompanija, a domaće kompanije su sve više svesne ovih činjenica.

Zaključci poslednjeg panela sadržali su odgovor na pitanje „**Kako ćemo tamo da stignemo?**“ a Duška Dimović, direktorka Svetske

organizacije za prirodu (WWF), Ilija Batas Bjelić sa Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Vladimir Janković, predstavnik organizacije UNECOOP iz Paraćina pokušali su da daju odgovor na ovo pitanje. Kako Batas Bjelić tvrdi, svaka država i lokalna samouprava ima energetsku politiku kakvu želi, nema više tehnički nedostižnih ciljeva, a i u Srbiji je moguće programirati dostizanje EU ciljeva, budući da je tehnološki razvoj daleko odmakao u ovoj oblasti.

Duška Dimović se nadovezala na paneliste iz prethodnog dela i naglasila značaj saradnje organizacija civilnog društva sa privredom, kao i predlaganje inovativnih pristupa i rešenja, naročito imajući u vidu činjenicu da su klimatske promene uglavnom svedene na pitanje životne sredine i energetike, a treba imati na umu da ne postoji segment života koji neće biti dotaknut klimatskim promenama. Konačno, Vladimir Janković je zaokružio diskusiju izlaganjem o dobrim primerima aktivnosti u borbi protiv klimatskih promena na lokalnom nivou, navodeći instaliranje prvog sistema za upozorenje od poplava u Paraćinu, 2015. godine, kao jedan od njih. I pored svih zabrinutosti i nedostataka, Srbija je zemlja šansi za uspešnu borbu protiv klimatskih promena, zaključio je on.

Finansijska održivost organizacija civilnog društva

Podrška organizacijama civilnog društva koju REC pruža u okviru CSONnect programa nije ograničena samo na 64 organizacije podržane kroz institucionalne grantove. Sa ciljem jačanja civilnog društva u Srbiji, odnosno organizacija aktivnih u oblasti životne sredine, održana je obuka o perspektivama njihove finansijske održivosti. Obuku je pohađalo 26 učesnika iz cele Srbije – pretežno iz organizacija koje nisu podržane kroz institucionalne grantove, ali i predstavnici organizacija podržanih kroz CSONnect program, čime je omogućena razmena iskustava.

Sa trenerom Mladenom Jovanovićem, učesnici su rad počeli razmatranjem ključnih termina u vezi sa finansijskom perspektivom organizacija civilnog društva. Prvog radnog dana,

učesnici su predstavili misiju i održivost organizacija iz kojih dolaze. Potom su radili na troškovima organizacije kao delu strateškog plana, kada su izrađivali pregled prihoda organizacije, mogućih izvora finansiranja i govorili o značaju diverzifikovanih izvora. Učesnicima je ukazano i na značaj izrade plana prihoda organizacije, a razgovaralo se i o uslovima za uspeh u ostvarivanju prihoda iz novih izvora.

Drugi radni dan započeo je pitanjem „kako poslati poruku koja je dobro smisljena i istovremeno efektna“. Kroz dinamičnu diskusiju zaključeno je da traženje odgovora na ovo pitanje treba da započne razmišljanjem o potrebljima građana, budući da organizacije civilnog društva svoje misije ostvaruju sa ciljem poboljšanja uslova života građana.

Saradnja na održivom razvoju privatnih šuma

Regionalni skup „Stanje i mogućnosti saradnje na održivom razvoju privatnih šuma“ održan je na Tari u organizaciji Nacionalnog parka Tara, Ekološkog društva Dragačevo - Guča, Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ) i Regionalne razvojne agencije „Zlatibor“ iz Užica.

Cilj organizatora je bio da okupi predstavnike najznačajnijih organizacija iz ove oblasti kako bi razmotrili mogućnosti održivog razvoja privatnih šuma. U tom kontekstu su značajni pokretanje razgovora o mogućnostima saradnje kroz javno-privatno-civilno partnerstvo za održivi razvoj privatnih šuma; razmena informacija, znanja, iskustava i mogućnosti saradnje na razvoju privatnih šuma na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou; bolje organizovanje vlasnika šuma kroz osnivanje Nacionalnog saveza vlasnika šuma Srbije i uključivanje u regionalne/međunarodne asocijacije vlasnika šuma; kao i saradnja državnog, privrednog i civilnog sektora na razvoju održivog tržišta drvne biomase i bioenergije.

Na osnovu broja i aktivnosti učesnika regionalnog skupa na Tari, može se zaključiti da je otvorena vrlo važna tema o lokalnoj, nacionalnoj i regionalnoj saradnji organizacija sa ciljem održivog razvoja privatnih šuma, pa se očekuju dalje aktivnosti na realizaciji ovih ciljeva.

Skupu je prisustvovalo 140 predstavnika najznačajnijih lokalnih, nacionalnih i regionalnih organizacija iz oblasti šumarstva i proizvodnje drvne biomase, kao i niza institucija, kao što su Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Zavod za zaštitu prirode Srbije, zatim Srbijašuma, Šumarskog fakulteta iz Beograda, kao i mnogobrojnih udruženja šumovlasnika iz Srbije. Prisutni su bili predstavnici gradova i opština Užice, Priboj, Nova Varoš, ali i gosti iz regionala, predvođeni Regionalnim centrom za šumarstvo i ruralni razvoj - ReFoRD mreža, nacionalni savezi vlasnika šuma iz Slovenije, Hrvatske, BiH, Crne Gore, Makedonije i Bugarske, kao i predstavnici Svetske organizacije za prirodu i Holandske organizacije za izgradnju zelenijeg ekonomskog okruženja.

Centralna proslava Dana Dunava i „Dunavski umetnik 2018“ u Srbiji

Pozivom „Aktivirajte se za zdraviji Dunav“ Mladi istraživači Srbije su sedmu godinu za redom uključili zainteresovane škole i organizacije za mlade iz Srbije u međunarodni nagrađeni konkurs „Danube Art Master“ koji se sprovodi u svih 14 zemalja Dunavskog sliva. Konkurs je inicirala Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav, a koordinira ga organizacija Globalno partnerstvo za vode za centralnu i istočnu Evropu. Osnovna zamisao je da učesnici konkursa odu do lokalne reke ili jezera i da od materijala koji pronađu na obalama naprave umetnički rad.

Konkurs je zatvoren 31. maja, a broj pristiglih radova je bio veći od 120. Radove u dve kategorije - umetnički rad i jednominutni video, ocenjivao je žiri sastavljen od predstavnika Republičke direkcije za vode Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Svet skog fonda za prirodu u Srbiji i Mladih istraživača Srbije.

Autori po tri najbolje ocenjena rada primili su diplome i nagrade u okviru programa Centralne proslave Dana Dunava, u subotu, 9. juna 2018. godine na Zemunskom keju.

Manifestaciju Dan Dunava organizuje Republička direkcija za vode sa partnerima, a uz apel građanima Srbije da čuvaju neprocenjiv prirodnji resurs – reku Dunav. Mladi istraživači Srbije tradicionalno učestvuju na ovoj manifestaciji edukativnim radionicama.

Pobednici „Dunavskog umetnika 2018“ koji će predstavljati Srbiju u daljem toku međunarodnog konkursa su: rad „Igra kraj Dunava“ učenica trećeg razreda Prve beogradske gimnazije i video „Na lepom plavom Dunavu“ mešovite grupe iz osnovne škole „22. oktobar“ iz Bačkog Monoštora.

OBELEŽEN DAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE U SRBIJI

01

Trening o zelenoj ekonomiji
u Vrnjačkoj Banji

02

Akcija „Budi eko-odgovoran/na“
u Kruševcu

03

„Ekonet“ u akciji povodom
Dana životne sredine

04

GreenIST mreža obeležila
Svetski dan zaštite životne sredine

05

Saradnja lokalne samouprave
i civilnog društva u Boru

06

Vučje: U akciji „Sakupljači -
čuvari životne sredine“ prikupljeno
200 komada kabastog otpada

07

U Nišu održana sedma sednica
Skupštine članica „Zelene liste“

08

Tržbina „Zdrava životna sredina -
ti si na potezu“ održana u Zaječaru

Trening o zelenoj ekonomiji u Vrnjačkoj Banji

Dvodnevni trening o zelenoj ekonomiji i Agendi 2030 za lokalne organizacije civilnog društva održan je povodom Svetskog dana zaštite životne sredine u Vrnjačkoj Banji. Organizator treninga je mreža organizacija koju čine Asocijacija za razvoj Ibarske doline, Nacionalno udruženje „Serbia organika“, udruženje „Prijatelji Brodareva“, Udruženje rudnjaških domaćina, udruženje „Prijatelji zemlje“ i udruženje „Fenomena“, a prisustvovali su mu predstavnici 14 organizacija civilnog društva.

Trening je bio prilika da se lokalna udruženja upoznaju sa naporima civilnog sektora da doprinese unapređenju stanja životne sredine na lokalnom nivou, čime pomaže napretku i na nacionalnom i globalnom nivou.

Promovisani su principi održive poljoprivrede, pre svega organske proizvodnje, koja omogućava promenu ponašanja proizvođača i potrošača, kao i značajno smanjenje negativnog pritiska na životnu sredinu i kvalitetiju brigu o dobrobiti životinja i biodiveziteta. Pored održive poljoprivrede, značajna pažnja je posvećena zelenoj energiji, kao i nitratnoj regulativi.

Agenda 2030 je sagledana u domenu trenutnog stanja životne sredine Srbije u odnosu na 17 proklamovanih ciljeva ove agende. Na treningu je ocenjeno da se stanje životne sredine u Srbiji popravlja, ali su ti procesi dosta spori i ne doprinose u potpunosti rešavanju problema koji su nagomilavani godinama.

Akcija „Budi eko-odgovoran/na“ u Kruševcu

Povodom Svetskog dana zaštite životne sredine ekološki pokret „Bela breza“ u saradnji sa osnovnim i srednjim školama organizovao je u Kruševcu akciju „Budi eko-odgovoran/na – odvajaj otpad“. Štandove ovog pokreta u centru grada posetilo je više od 500 građana koji su iskoristili priliku da predaju lekove sa isteklim rokom i sitan elektronski otpad.

Aktivisti „Bele breze“, učenici Hemijsko-tehnološke škole i zaposleni u IT kompaniji HCP prolaznicima su delili flajere i bedževe sa porukom „Budi eko-odgovoran/na“, a postavljanjem svojih štandova akciji su se pridružili i Zdravstvena ustanova „Apoteka“ Kruševac i tamošnje Javno komunalno preduzeće. Kompanija HCP je ovoj akciji doprinela i time što je donirala kante za odvojeno odlaganje otpada.

Na štandu „Bele breze“ postavljena je posebna posuda za prikupljanje istrošenih baterija, dok su građani na štandu apoteke ostavljali lekove iz svojih kućnih zaliha, kojima je istekao rok trajanja. Predstavnici Javno komunalnog preduzeća delili su priručnike o kompostiranju organskog otpada.

„Ekonet“ u akciji povodom Dana životne sredine

Učenici osnovne škole „Petar Leković“ u Požege i predstavnici udruženja „Forca“, povodom Dana zaštite životne sredine, a kroz projekat „Ekonet“ počeli su u školskom dvorištu izgradnju reciklažnog kutka.

Plan akcija pod nazivom „Planeta ili plastika“ je da se postave klupe, kante i bunar od starih guma i napravi mali put. U izradu putića oko starog jorgovana uključilo se najpre oko 20 učenika kroz sortiranje čepova, a kako je posao odmicao, sve više dece bilo je zainteresovano za šarenu stazu koja je nicala u dvorištu škole i priključivalo se akciji. Čepovi su prikupljeni u saradnji sa Društvom za paralizu i dečiju paralizu iz Požege. Ideja je da se nakon izrade eko-reciklažnog kutka u narednom periodu nastavi širenje aktivnosti i na druge delove školskog dvorišta kroz uključivanje još većeg broja dece.

U ovoj školi već duže vreme se sistematski radi na podizanju svesti dece o značaju aktivnog odnosa prema temi zaštite životne sredine kroz program „Eko-škola“.

Istog dana, „Ekonet“ se predstavio i aktivnostima u Somboru.

Aktivisti Somborskog edukativnog centra (SEC) i Pokreta gorana Sombora pozvali su građane da se uključe u akciju „Fotkaj problem“ i na taj način doprinesu unapređenju zaštite životne sredine u svojoj lokalnoj zajednici. Tim SEC-a će nastojati da prosledi prijave nadležnim i pokušati da pomogne u njihovom rešavanju.

GreenIST mreža obeležila Svetski dan zaštite životne sredine

GreenIST mreža je Svetski dan zaštite životne sredine obeležila nizom akcija u Knjaževcu u saradnji sa Pokretom gorana iz Knjaževca i Gradsanskom čitaonicom „Evropa“ iz Bora. U lokalnom Domu kulture organizovana je izložba likovnih i literarnih radova učenika osnovnih škola na kojoj je državni sekretar Ministarstva za zaštitu životne sredine Ivan Karić osnovcima, čiji su radovi nagrađeni, dodelio nagrade u vidu sadnica ariša i bora. Održan je i okrugli sto pod nazivom „Poglavlje 27- klimatske promene“.

U dogovoru sa Direkcijom za razvoj urbanizma i izgradnju opštine Knjaževac i Pokretom gorana, na javnim površinama u centru grada zasađene su sadnice smreće, magnolije i jasmina. Cilj akcije bio je da se skrene pažnja javnosti na brojne ekološke probleme i potrebu očuvanja životne sredine, a aktivnosti su realizovane uz pomoć ključnih institucija u opštini Knjaževac.

Postavljanje sadnica u Knjaževcu 2018.

Saradnja lokalne samouprave i civilnog društva u Boru

Zajedničko delovanje lokalne samouprave i ekoloških organizacija u Boru trebalo bi da se ostvari kada je u pitanju otvaranje novih rudnika u okolini grada, kako bi se doprinelo njihovom funkcionisanju prema najnovijim evropskim i svetskim ekološkim standardima. Ovo je jedan od glavnih zaključaka sastanka koji je održan povodom Svetskog dana zaštite životne sredine, a kao deo programa Ekološki dani Bora 2018.

Na sastanku je istaknuta potreba da se adekvatno zaštiti očuvana priroda okoline Bora da bi se napravio balans i kompenzacija za prostore narušene intenzivnim iskopavanjem rude i otvorile mogućnosti održivog razvoja drugih privrednih grana. Iako je problem zagađenja vazduha u velikoj meri rešen, kako je navedeno, ostali su problemi zagađenih voda, komunalnog otpada i pre svega rudnička i flotacijska jalovišta koja treba da budu sanirana.

Rukovodstvo opštine Bor ocenilo je da nevladine organizacije rade vrlo kvalitetno i da će od lokalne samouprave uvek dobiti podršku. Opština će investirati u monitoring kvaliteta vazduha, vode i zemljišta prilikom otvaranja novih rudnika, a uz pomoć resornog ministarstva ubrzati izradu projekata za prečišćavanje otpadnih voda.

Društvo mladih istraživača Bor obeležilo je Svetski dan zaštite životne sredine i organizovanjem okruglog stola o zaštiti prirodnih vrednosti Kučaja i okoline Bora u okviru međunarodne ekološke konferencije EcoTER 18.

Vučje: U akciji „Sakupljači - čuvari životne sredine“ prikupljeno 200 komada kabastog otpada

Nevladina organizacija „Porečje“ iz Vučja, u saradnji sa udruženjem sakupljača sekundarnih sirovina „Marko Crni“, na Svetski dan zaštite životne sredine sprovedla je akciju preuzimanja i odvoza kabastog otpada iz domaćinstava na teritoriji Leskovca.

Oko 20 sakupljača sekundarnih sirovina i 10 volontera „Porečja“ prikupilo je oko 200 komada kabastog otpada, koji je predat otkupljuvačima na dalji tretman i reciklažu.

Za sve građane koji nisu uspeli da tog dana iznesu svoj otpad ostavljena je mogućnost da to učine nekog drugog dana preko dežurnog sakupljača iz udruženja „Marko Crni“, koji će na poziv doći do njihovog mesta stanovanja.

Akcija „Sakupljači - čuvari životne sredine“ dala je smernice za neke od modela uključivanja sakupljača u legalne tokove upravljanja komunalnim otpadom, a deo je kampanje za upravljanje otpadom koju sprovodi Savez ekoloških udruženja „Zelena lista Srbije“.

U Nišu održana sedma sednica Skupštine članica „Zelene liste“

Savez ekoloških udruženja „Zelena lista Srbije“ održao je prvi ovogodišnji zajednički susret organizacija članica od 3. do 5. juna u Nišu, a domaćin je bilo udruženje „Zeleni ključ“.

Na redovnoj sednici Skupštine Saveza predstavnici i predstavnice deset organizacija članica usvojili su izveštaje o radu za prethodnu godinu, te dopunili i usvojili plan rada za 2018. godinu.

U okviru predviđenog programa susreta, povodom Svetskog dana zaštite životne sredine, organizovan je i obilazak fabrike za reciklažu

elektronskog otpada i razgovor „Zaštita životne sredine i mladi“ u EU info centru Niš. Predstavnici „Zelene liste Srbije“ posetili su i reciklažni centar JKP „Medijana“, gde su se upoznali sa postupkom upravljanja komunalnim otpadom u gradu, a prisustvovali su i konferenciji „Odgovorno upravljanje otpadom i poglavlje 27“, održanoj u Regionalnoj privrednoj komori Niš.

Predstavnici udruženja-članica „Zelene liste Srbije“ posetili su izložbu ekoloških fotografija, torbi i info-grafika, koja je pripremljena u saradnji sa učenicima niških srednjih škola i studentima Fakulteta zaštite na radu.

Tribina „Zdrava životna sredina - ti si na potezu“ održana u Zaječaru

Međunarodni Dan zaštite životne sredine, 5. jun obeležen je i u Zaječaru tribinom na temu „Šta mi kao članovi jedne zajednice i stanovnici planete Zemlje možemo uraditi po pitanju Zaštite životne sredine“.

Tokom predavanja koje je održao diplomirani geograf za zaštitu životne sredine, mladi Zaječarac Nikola Jovanović, bilo je reči o tome u kom stanju je trenutno naša životna sredina, ali i kako malo, a kako značajno i mi možemo da doprinesemo kako bi naša životna sredina bila bolja za sve njene čalnove. Takođe, tokom tribine bilo je reči i o tome kako životna sredina utiče na zdravlje ljudi.

Tribini je prisustvovalo više od 30 građana Zaječara zainteresovanih za oblast zaštite životne sredine, ali i spremnih da učine nešto kako bi poboljšali stanje u svojoj životnoj sredini.

Ulazak na tribinu bio je besplatan, a kao simbolične ulaznice posetoci su donosili po najmanje 10 plastičnih zatvarača, s obzirom da je ovogodišnji Međunarodni dan životne sredine u svetu bio u znaku recikliranja plastike.

Tribina i obeležavanje 5. juna realizovano je u sklopu projekta Klikni zeleno, koji Timočki omladinski centar iz Zaječara sprovodi u partnerstvu sa Omladinom JAZAS-a Požarevac, Društvom za zaštitu životne sredine „Stara planina“ Pirot i Krovnom organizacijom mlađih Srbije koje je podržan kroz COnnect program.

Organizacije civilnog društva o zaštiti životne sredine u Srbiji -

„POGLAVLJE 27 U SRBIJI: IZVEŠTAJ O (NE) NAPRETKU“

Grupa od 11 organizacija civilnog društva koje deluju u oblasti životne sredine udruženih u Koaliciju 27 predstavila je svoj izveštaj o napretku Srbije u ovoj oblasti. Reč je o opsežnoj i detaljnoj analizi stanja od novembra 2016. do februara 2018. godine pod nazivom „Poglavlje 27 u Srbiji: Izveštaj o (ne) napretku“.

„Naslov sam za sebe dovoljno govorи – to je, nažalost, izveštaj o nena-
pretku“, objašnjava Tanja Petrović, izvršna direktorka Mladih istraži-
vača Srbije, jedne od članica Koalicije 27 i dodaje da je najznačajnija
promena u tom periodu formiranje Ministarstva zaštite životne
sredine. I za Dušku Dimović iz Svetske organizacije za prirodu,
koja je takođe učestvovala u izradi izveštaja, formiranje mi-
nistarstva je važan pomak jer to „značи da imamo državnu
upravu koja može da pokrene stvari“. Međutim, sledeći ve-
liki korak je izostao, ocenjuju u Koaliciji 27 uz utisak da
se „vide određeni pomaci, ali bez konkretnih rezultata“.

„Nadali smo se da će Poglavlje 27 već biti otvoreno,
što se nije desilo“, ističe Tanja Petrović. Razloge za
ovaku situaciju vidi prvenstveno u činjenici da
„zaštita životne sredine nije jedan od priorite-
ta Vlade Srbije, što se jasno vidi kroz količi-
nu sredstava koja se izdvajaju za ovu oblast“.

Duška Dimović precizira da tre-
nutno 3,4 odsto bruto domaćeg
proizvoda bude prikupljeno na
osnovu taksi koje se plaćaju za
zaštitu životne sredine, ali da se
u životnu sredinu vrati svega 0,5
odsto BDP.

Za resorno ministarstvo izveštaj Koalicije 27 je „pokazatelj pojačane inicijative civilnog sektora, spremnosti na saradnju, konstruktivni dijalog i zajednički napor da se primene usvojene politike“. U pisanom odgovoru iz ministarstva na molbu da komentarišu pojedine stavke izveštaja navodi se da civilno društvo poseduje značajnu ekspertizu i da ima veliki potencijal za monitoring, kao i da može doprineti pregovorima o Poglavlju 27. Nadležni u ministarstvu priznaju da stvari ne napreduju onim tempom kojim bi želeli i ističu da usvajanje propisa u nekim slučajevima „kasni zbog nedovoljne intersektorske saradnje i kašnjenja mišljenja nadležnih institucija“.

Jedna od ključnih kritika u izveštaju je to što Nacrt zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara potvrđuje ukidanje namenskog karaktera sredstava prikupljenih od naplate naknada za zaštitu životne sredine čime se omogućava da se ta sredstva i dalje koriste u druge namene. Izvršna direktorka Mladih istraživača podseća da je već budžetom za 2017. godinu ukinut namenski karakter sredstava koja u budžet stižu na osnovu ovih

naknada. „Zagadivač plaća za štetu nanetu životnoj sredini da bi se ta sredstva iskoristila da se šteta otkloni ili umanji. Međutim, Zakon o budžetu ukida taj namenski karakter, pa se, pored toga što se ne odvaja za životnu sredinu, ne vraćaju ni ta sredstva koja su joj izvorno bila namenjena. Malo je šizofrena situacija da, sa jedne strane, nema novca, a s druge strane i ono što se skupi raspoređuje se vrlo čudno, odnosno ne vraća se životnoj sredini“, upozorava ona. Iz Koalicije 27 podsećaju da je formiran Zeleni fond, ali nisu razrađeni mehanizmi kako da se koristi novac iz njega, ni pod kojim kriterijumima, tako da ni ta dobra ideja u praksi ne funkcioniše.

I analiza Ministarstva pokazuje da je nakon ukidanja namenskog karaktera sredstava opao broj jedinica lokalnih samouprava koje imaju program korišćenja budžetskog fonda za zaštitu životne sredine, kao i da je veliki broj opština značajno smanjio iznos sredstava planiran za ovu oblast.

Ministarstvo ne vidi opravdanje za ovo smanjenje, a konstatuje da je jedino objašnjenje

činjenica da lokalne samouprave nisu više obavezne da sredstva koja prihodju na ime zaštite životne sredine potroše u tu svrhu. Zbog toga najavljuju da će u narednom periodu raditi na izmeni Zakona o budžetskom sistemu, Zakona o zaštiti životne sredine i podzakonskih akata kako bi se vratio namenski karakter naknada za zagađivanje, zaštitu i unapređivanje životne sredine. Ministarstvo najavljuje i da će raditi na stvaranju uslova za formiranje Zelenog fonda kao pravnog lica.

Koalicija 27 detaljno obrađuje probleme u pojedinim oblastima. Kao osnovni problem u upravljanju otpadom izveštaj ističe „nepoštovanje propisa i nesprovodenje kaznene politike prema onima koji propise krše, posebno kada su u pitanju lokalne samouprave i javna komunalna preduzeća“. I u ovoj oblasti Ministarstvo najavljuje rad na promeni zakonske regulative.

„Nelegalno skladištenje opasnog otpada u Srbiji proteklih meseci predstavlja zločin protiv zdravlja ljudi i životne sredine što nam ukazuje na to da se ovakvi zločini moraju staviti na listu krivičnih dela za koje se istog trenutka blokira ili oduzima imovina. A kada se radi o visini kazne smatramo da ova krivična dela spadaju u najteža krivična dela, i da kazne moraju biti veće, jer je ovo zločin prema državi i narodu“, ističu u odgovoru.

Kada je u pitanju kvalitet voda, Koalicija 27 upozorava na mali procenat prečišćavanja otpadnih voda, slabu kontrolu korišćenja podzemnih voda i rečnih sedimenata, ilegalnu gradnju na vodnom zemljištu i stihiju izgradnju malih hidroelektrana. Duška Dimović naglašava da su „male hidrocentralne pošast za Srbiju“. „One ne proizvode toliko energije da

bi bile neophodne, a potpuno uništavaju rečne ekosisteme i ta šteta je mnogo veća nego dobit. Mi nismo svesni da sve resurse trošimo mnogo brže nego što oni mogu da se obnove”, dodaje.

Ministarstvo zaštite životne sredine odgovara da je formiralo Odeljenje za otpadne vode, koje do sada nije postojalo. Kao razlog malog prečišćavanja otpadnih voda navode činjenicu da nisu izgrađena postrojenja za prečišćavanje u svim mestima sa kanalizacionom mrežom. Prema njihovoj proceni, oko 15 odsto opština ima izgrađena ova postrojenja koja su u funkciji. U toku je kompletiranje dokumentacije o njihovom stanju, nakon čega će biti odlučeno kako će se problem rešiti sistematski.

Izveštaj podvlači još jedan ključan problem, a to je da „dolazi do osipanja kvalitetnog stručnog kadra“. Kao primer se navodi da u Srbiji trenutno radi 17 vodoprivrednih inspektora što je nedovoljno da se na adekvatan način pokrije cela teritorija. Duška Dimović naglašava da je problem posebno vidljiv na lokalnom nivou.

„Većina stručnjaka je u velikim gradovima poput Beograda ili Novog Sada, dok se po unutrašnjosti malo ljudi bavi ovom temom. Nedostatak stručnog kadra veći je problem od finansiranja, jer kada nemate dovoljno ljudi, nema ko da uradi posao, čak i ako obezbedite sredstva“, objašnjava direktorka kancelarije Svetske organizacije za prirodu u Srbiji.

Tanja Petrović dodaje da se usklađivanjem zakondavstva sa evropskim sve više nadležnosti prebacije na lokalnu samoupravu, a u pojedinim opštinama postoji svega po jedan zaposleni koji se bavi zaštitom životne sredine.

Iz resornog ministarstva najavljuju da je usvajanjem sistematizacije otvorena mogućnost zapošljavanja dodatnog broja ljudi u periodu od 2018. do 2021. godine. „Razlog zbog koga još uvek nismo uspeli da realizujemo zapošljavanje je nedostatak novca u budžetu i nedovoljna spremnost Ministarstva finansija da u proteklom periodu pronađe modalitet za realizaciju sistematizacije. U toku je izrada Akcionog plana za razvoj administrativnih ka-

paciteta i očekujemo da čemo imati procenu koliko je zaista ljudi u ovoj oblasti potrebno i na nacionalnom i na lokalnom nivou“, naglašavaju u Ministarstvu zaštite životne sredine.

Predstavnice Koalicije 27 slažu se da se u Srbiji polako menja svest, ali ističu da ova tema i dalje nije u javnosti prisutna na adekvatan način.

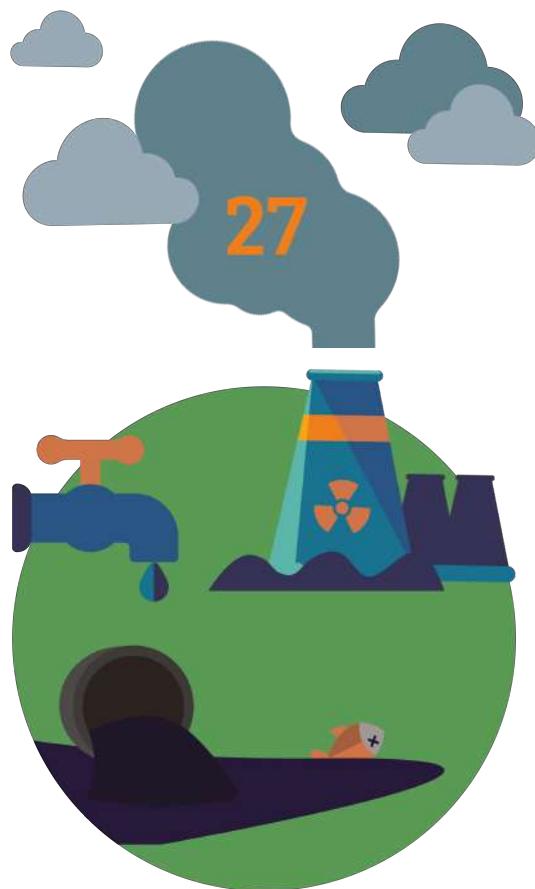
„Kad se pomene poglavlje 27 onda se obično kaže najskuplje, najkomplikovanije i najzahtevnije. To je pogrešno, jer se stiče utisak da je to nešto što nam je nametnuto i što je iskršlo na putu integracija. A to nije tako, to su problemi koji su posledica naše dugogodišnje nebrige. Reč je o stvarima koje su u vezi sa našim svakodnevnim životom, hranom koju jedemo, vodom koju pijemo, i potpuno je pogrešno povezivati ih prvenstveno sa evropskim integracijama“, kritična je Tanja Petrović.

Za Dušku Dimović je ključno da se „ljudima objasni da svaki pojedinac svojim ponašanjem može da pomogne da se stanje promeni“. „Ako nas ima sedam miliona i ako svako danas povede računa i uštedi litar vode, koju inače rasipamo na svakom koraku, sačuvaćemo sedam miliona litara vode, a to doprinosi čuvanju reka“, navodi konkretan primer.

Za obe sagovornice izveštaj Koalicije 27 je važan instrument kojim organizacije civilnog društva žele da se uključe u rešavanje problema. „On je naš zagovarački alat, naš način da izvršimo pritisak na domaće institucije kako bi se stvari pomerile. U tom smislu je vrlo značajan i jedinstven“, ocenjuje Tanja Petrović. „Ovo je peti izveštaj i svake godine sve je veća zainteresovanost javnosti, tako da nam je to putokaz da radimo dobru stvar“, dodaje Duška Dimović. Ističu da je resorno ministarstvo korektno prihvatio izveštaj i da je to

dobar način da se pokrene dijalog. „Važno je da postoji platforma za dijalog u kom čemo da predložimo konkretna rešenja, jer nije stvar u tome da samo kritikujete bez predloga kako to ispraviti“, poručuju iz Koalicije 27.

Odgovarajući na ovu analizu, u Ministarstvu zaštite životne sredine naglašavaju da je postojanje izveštaja za njih od velikog značaja. Veruju da nastavak reformi povećava stepen otvorenosti države za doprinos civilnog društva i izgradnju poverenja u odnosima dve strane. „Važno je da sektor civilnog društva podrži državu u naporima da javnosti objasni značaj pregovora, koristi koje oni donose i obaveze koje iz njih proističu da bi zajedničkim naporima obezbedili podršku javnosti i posredno lakšu primenu preuzetih obaveza“, zaključuju u resornom ministarstvu.

Talanoa dijalog i civilno društvo u Srbiji

piše: Ivana Stjelja,
ekspertkinja Regionalnog centra za životnu sredinu

Talanoa dijalog je otpočeo u novembru 2017. na Konferenciji UN o klimatskim promenama u Bonu (COP23), a trajaće i tokom 2018. Svrha Talanoa dijaloga je da sve zainteresovane strane iznesu podatke kojima raspolažu i da iskažu svoje ideje i preporuke kako bi doprineli ublažavanju klimatskih promena, prilagođavanju na njih i ispunjavanju ciljeva Pariskog sporazuma.

Reč „talanoa“ je teško prevesti, to je reč koja se tradicionalno koristi na Fidžiju i širom Pacifika, a njome se označavaju razgovor, pričanje priče i diskusija zasnovani na uzajamnom poštovanju, pomirenju i uključivanju svih zainteresovanih. Cilj ovakvog dijaloga je da njezini učesnici podele ideje i priče, diskutuju, razviju empatiju i na kraju donesu mudre odluke za dobrobit cele zajednice. Talanoa podrazumeva razmenu ideja, veština i iskustva putem pripovedanja priča i razgovora.

Talanoa dijalog realizuje svoje ciljeve putem onlajn portala i podrškom organizovanju brojnih događaja širom planete. Kroz portal, sve države i drugi zainteresovani subjekti pozvani su da daju svoje priloge, uključujući i biznis sektor, investitore, gradove, regione, lokalne samouprave, organizacije civilnog društva, stručnu i akademsku javnost, itd. Talanoa dijalog se odvija oko tri centralna pitanja:

Gde smo?

Gde želimo da idemo?

Kako ćemo tamo da stignemo?

Jedan od doprinosova organizacija civilnog društva iz Srbije Talanoa dijalogu je okrugli sto koji je organizovao Regionalni centar za životnu sredinu 8. maja 2018. godine pod nazivom „Klimatske promene i civilno društvo u Srbiji u kontekstu Talanoa dijaloga“ u Naučno-tehnološkom parku u Beogradu. Učesnici su govorili o sva tri centralna pitanja, tako da je bilo reči o izvorima emisija, postojećem pravnom i strateškom okviru u Srbiji, ulozi organizacija civilnog društva u borbi protiv klimatskih promena, značajnim inicijativama, dobrim praksama i uspešnim modelima, a sa aspekta ispunjenja obaveza preuzetih potpisivanjem Sporazuma iz Pariza; vizijama za borbu protiv klimatskih promena i povećanju ambicioznosti na koju poziva Sporazum iz Pariza, osnaživanju zainteresovanih strana, usmeravanju na različite aktivnosti na sektorskom i nacionalnom nivou, tehnološkim barijerama i načinima njihovog prevazilaženja; o faktorima potrebnim za ostvarenje kratko-

ročne i dugoročne vizije, kao što su pravni, strateški i finansijski okvir, tehnološki razvoj, investicije, moguća nova partnerstva i aktivnosti na nivou sektora, kao i one koje bi mogle da preduzmu nacionalne i lokalne vlasti i drugi.

Zaključci učesnika se odnose na mере koje potrebno preduzeti da bi se povećala zainteresovanost građana, da bi se OCD efikasnije uključile u donošenje politika, prevazišli izazovi energetskog sektora u Srbiji i da bi se osnažio doprinos lokalnih sredina. S obzirom na to da su klimantske promene danas vidljive golinom okom, pa da i najšira moguća javnost može biti svesna svih izazova, prvi set preporuka koje su proizašle iz okruglog stola odnose se na povećanje zainteresovanosti javnosti:

- Potrebno je aktivnije uključivanje javnosti, kao i aktivnija uloga građana u odnosu na uvođenje zelenih tehnologija, izgradnju vetroparkova, solarnih panela, kao i na izgradnju termoelektrane u Kostolcu, Kovinu i Štavlju.
- Potrebna je i edukacija, mobilisanje javnosti kako bi se ova tema proširila u javnosti i postala deo svakodnevnog načina razmišljanja i kako se ova tema ne bi više percipirala samo kao opterećenje i kao spoljno nametnuta obaveza.
- Potencijal organizacija civilnog društva bi trebalo iskoristiti u budućnosti, a naročito za komuniciranje o značaju klimatskih promena prema građanima. OCD mogu da učine više da pored međusobnog dijaloga i dijaloga sa donosiocima odluka na nacionalnom nivou i lokalnu, otvore širi dijalog sa građanima.
- Potrebno je javnosti približiti ekonomске, socijalne, kulturne i druge posledice klimatskih promena, pa su radi toga neophodna istraživanja koja bi doprinela razumevanju međusobnih uticaja.

Organizacije civilnog društva imaju potencijal da komuniciraju o klimatskim promenama i sa građanima i sa donosiocima odluka na nacionalnom i lokalnom nivou. Organizacije su zainteresovane za učešće u oblikovanju politika - na primer, čak 23% učesnika svih organizovanih javnih rasprava povodom Nacrta Zakona o klimatskim promenama bilo je iz civilnog sektora. Preporuke koje se odnose na uključivanje OCD u donošenje politika su:

- Obezbediti održivost civilnog sektora i stvoriti uslove da civilni sektor ima predstavnike u procesu kreiranja politika za borbu protiv klimatskih promena na nacionalnom, lokalnom i regionalnom nivou.
- Potrebno je izvršiti reviziju i drugih strategija koje imaju uticaja na klimatske promene, kao i u taj proces uključiti OCD i javnost.

Potrebno je civilno društvo više uključiti u proces revizije Prostornog plana Republike Srbije. Na primer, u prostornom planu područja eksploatacije Kolubarskog regiona i tokom konsultacija se videlo da je Srbija zainteresovana za dalji razvoj ugljenog sektora, odnosno termoenergetskih postrojenja.

Najozbiljniji izazovi u borbi protiv klimatskih promena u Srbiji su izazovi energetskog sektora:

- Energetski sektor pravi 80% emisija gasova sa efektom staklene baštne naše zemlje, a u planu su novi energetski kapaciteti,

termoelektrane Kostolac B3, Kovin, Štavlj.

- Potrebno je i da EPS koji ima najviše resursa, snage, sredstava, pokuša da pomogne da se energetika decentralizuje i da se diverzifikuje.

S obzirom na to da je lokalne probleme potrebno aktuelizovati, o njima više govoriti na nacionalnom nivou i prilikom donošenja odluka biti svestan da doprinos lokalne sredine može da bude veoma značajan, slede preporuke koje odnose na doprinos lokalne sredine:

- Potrebno je raditi na tome da se energetika decentralizuje i da se diverzifikuje u lokalnim sredinama, da se u neki sredinama zasniva na biomasi, u drugim na topotnim pumpama, u trećim na hidroenergiji itd.
- Potrebno je uspostaviti lokalna rešenja, saobraćajne, vodoprivredne, komunikacione i druge socijalne službe.

- Potrebno je unaprediti planiranje obezbeđivanja resursa za ulaganja u energetiku – bolji menadžment voda, pošumljavanje na lokalnu, prilagoditi i energetiku i saobraćaj, izraditi na lokalnu neku vrstu klimatsko – energetskog plana.

Zaštita prirode ima važno mesto prilikom ublažavanja klimatskih promena i prilagođavanja na njih:

- Potrebno je da zaštićena područja budu većoj meri prepoznata kao mogućnost za ublažavanje i adaptaciju na klimatske promene, kao na primer tresetišta koja se u velikoj meri koriste i uništavaju, a predstavljaju značajne prirodne deponije ugljen-dioksida.
- Potrebno je hidroenergiju koristiti na pravi način, koji neće ugroziti prirodu, jer samo smanjenje emisija je od izuzetne važnosti, ali ne i po cenu uništavanja ostalih resursa.

Prroda u službi poljoprivrede

piše: redakcijski tim Organizacije za poštovanje i brigu o životinjama – ORCA

Kada bi pčele nestale, čoveku bi ostale četiri godine života na Zemlji, tvrdio je Albert Ajnštajn. Pčele su možda samo najočigledniji primer uticaja prirode na poljoprivrednu i proizvodnju hrane. Brojnost pčela i drugih insekata, koji vrše ekosistemsku funkciju opršivanja, a time i njihov blagotvorni uticaj na ljude kroz povećanje prinosa, opadaju u poslednjih nekoliko godina. Mnogobrojne studije ukazuju na vezu između povećanja poljoprivredne proizvodnje i smanjenja brojnosti pčela. Istraživači Instituta BioSens procenili su da bi u Vojvodini na godišnjem nivou bilo izgubljeno preko 164 miliona evra ako bi nestali svi opršivači. Postavlja se pitanje: Kako zaštititi prirodu i biodiverzitet, a istovremeno

omogućiti održivu proizvodnju hrane i razvoj ruralnih zajednica?

Koncept poljoprivredne proizvodnje visoke prirodne vrednosti (PPVPV) je nastao početkom devedesetih godina prošlog veka sa ciljem očuvanja biodiverziteta ugroženog intenzivnim poljoprivrednim praksama u Evropi. Ovaj koncept obuhvata zaštitu biodiverziteta i prirode primenom određenih poljoprivrednih praksi sa ciljem kontinuirane proizvodnje kvalitetne hrane. Kroz ovaj princip naglašava se da se očuvanje biodiverziteta ne može postići samo čuvanjem pojedinih staništa ili vrsta, već održavanjem tradicionalnih tipova poljoprivredne proizvodnje, koji neguju širok

spektar biljnog i životinjskog sveta, odnosno koji su u skladu sa prirodom.

Koncept PPVPV obuhvata poljoprivredna zemljišta i poljoprivredne prakse visoke prirodne vrednosti. Reč je o zemljištima umerenog intenziteta obrade, a karakteriše ih prisustvo raznovrsnih biljaka i životinja, među kojima su i retke i ugrožene vrste, koje ne mogu da prežive u intenzivno korišćenim područjima.

Identifikovana su tri glavna tipa poljoprivrednih zemljišta visoke prirodne vrednosti:

TIP 1 - Poljoprivredno zemljište sa visokim udelom poluprirodne ili prirodne vegetacije (poluprirodne livade i pašnjaci kakvi su, na primer, livade koje odlikuju predele šumadijskih planina, vlažne planinske predele zapadne Srbije ili brdsko-planinski pašnjaci jugoistočne i istočne Srbije);

TIP 2 - Poljoprivredno zemljište sa mozaikom različitih prirodnih i poluprirodnih staništa i niskim intenzitetom upotrebe zemljišta (šume, živice, jezera i druga staništa u okviru poljoprivrednih zemljišta);

TIP 3 - Poljoprivredno zemljište koje naseljavaju retke vrste ili na njemu živi procentualno visok deo evropskih i svetskih populacija (kakvo je na primer Specijalni rezervat prirode "Pašnjaci velike droplje").

Poljoprivredne prakse visoke prirodne vrednosti predstavljaju skup zemljoradničkih i stočarskih praksi (oranje, žetva, košenje i ispaša) koje se sprovode na specifičan način, tako da čuvaju prirodu i biodiverzitet. Koncept funkcioniše tako što poljoprivrednici u svoje prakse uvode male promene, koje ne ometaju proizvodnju, a podstiču zaštitu prirode. Sprovodenje poljoprivrednih praksi visoke prirodne vrednosti utiče pozitivno na unapređenje javnog zdravlja i dobrobit životinja, jer se kroz ovaj koncept smanjuje upotreba hemijskih sredstava i u stočarstvu i u

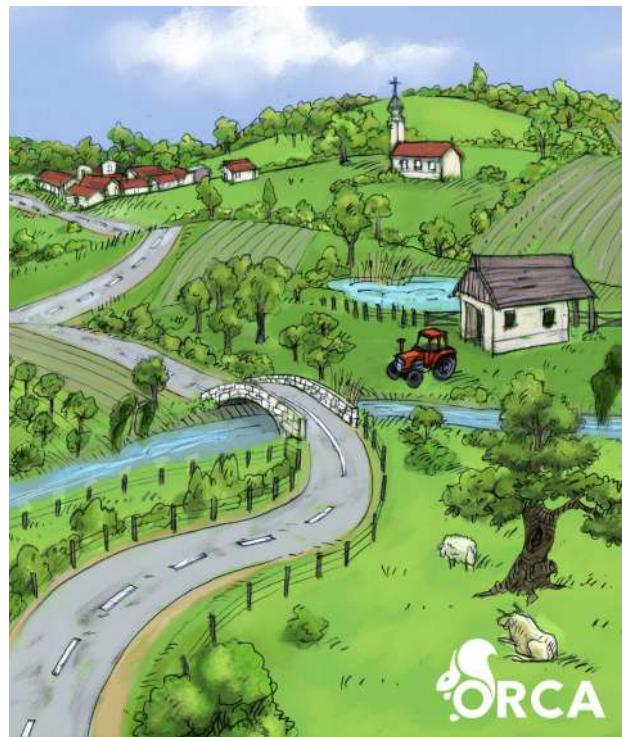
ratarstvu. Ublažavanje posledica klimatskih promena je još jedna vrednost ovog koncepta, jer on ne podržava prakse koje imaju negativan uticaj na klimu. Može se zaključiti da koncept PPVPV značajno doprinosi i razvoju ruralne ekonomije.

Agencija za zaštitu životne sredine Republike Srbije je 2010. godine identifikovala potencijalna poljoprivredna područja visoke prirodne vrednosti u Srbiji, na osnovu principa koje je postavila Evropska agencija za zaštitu životne sredine. Rezultati su pokazali da oko 20 odsto poljoprivredne površine pokriva potencijalno poljoprivredno zemljište visoke prirodne vrednosti od čega najveći deo čine travnate površine. Procene su da je ukupna površina poljoprivrednog zemljišta visoke prirodne vrednosti verovatno i veća jer sam pristup procene nije u potpunosti obuhvatio mozaičko poljoprivredno zemljište niti zemljišta na kojima žive retke vrste (tip 2 i tip 3).

Da bi ovaj koncept funkcionisao, veoma je važno da upotreba poluprirodnih zemljišta bude umerena, odnosno, napuštanjem ovakvih zemljišta dolazi do njihovog zarastanja, te se ona kao takva gube (a sa njima i živi svet koji ih naseljava), a isto se dešava u slučaju intenzivne upotrebe ovih zemljišta. Mere upotrebe ovih zemljišta još uvek nisu dovoljno prepoznate i podržane, ipak njihov nestanak bi imao značajan uticaj na gubitak biodiverziteta i ekosistemskih usluga.

ORCA je dugoročno posvećena konceptu PPVPV. Kroz CSONnect projekat okupljamo ključne aktere u ovoj oblasti: nadležne institucije, organizacije civilnog društva, predstavnike naučne zajednice i naravno građane u Srbiji, kako bismo kreirali plodno tle za primenu PPVPV koncepta. Sa partnerima iz zemalja Zapadnog Balkana kroz projekat „Održiva poljoprivreda za održivi Balkan“ analiziramo strateški i zakonski okvir u oblasti zaštite biodiverziteta i dobrobiti životinja zemalja Zapadnog Balkana i Evropske unije, odnosno istražujemo primere dobre prakse održive poljoprivrede u Evropskoj uniji. Ova sveobuhvatna analiza, kao i umreženi akteri motivisani da primene ovaj koncept, poslužiće kao osnova za kreiranje Okvira regionalne politike zaštite biodiverziteta i dobrobiti životinja u poljoprivrednom predelu zemalja Zapadnog Balkana.

Organiska proizvodnja i biodiverzitet

piše: dr Vladan Ugrenović, Srbija organika¹

Gubitak biodiverziteta predstavlja ozbiljnu opasnost za današnji svet. Predviđanja su da će do 2050. godine nestati 11 odsto prirodnih oblasti, a to je na godišnjem nivou vrednost od šest odsto globalnog nacionalnog bruto proizvoda do 2050. godine. Svetska fondacija za prirodu (WWF) u poslednjem izveštaju „Living planet report 2016“ navodi da je u praćenju 14 157 vrsta populacija kod 3 706 vrsta kičmenjaka, zabeležen značajni pad za 58 odsto u periodu od 1970. do 2012. godine. Ukoliko se u buduće nastavi takav negativan trend, postoji opasnost da bi se brojnost različitih biljnih i životinjskih vrsta do kraja 2020. godine mogla smanjiti za 67 odsto u odnosu na njihovu brojnost od pre 50 godina. Sve ovo u velikoj meri posledica je višedecenijskog intenziviranja poljoprivredne

proizvodnje. Uništavanje staništa, nastojanje da se postigne uniformnost na svim nivoima, primena uskih plodoreda i prekomerna upotreba sintetičkih đubriva i pesticida u poljoprivredi, uticali su na gubitak biološke raznolikosti u ekosistemima. Tako je od devedesetih godina prošlog veka izgubljeno oko 75 odsto genetičke raznovrsnosti poljoprivrednih useva širom sveta.

Osnovno pitanje današnjice je kako da poljoprivreda prehrani čovečanstvo i podrži održivost za sutra? Svetska komisija za zaštitu životne sredine i razvoj još 1987. godine definisala je održivi razvoj kao onaj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije, bez dovođenja u pitanje opstanka budućih generacija. Generalno uzevši, današnja

¹ Nacionalno udruženje za razvoj organske proizvodnje „Srbija organika“ je partnerska organizacija u okviru konzorcijuma okupljenog oko Asocijacije za razvoj ibarske doline - IDA.

poljoprivredna praksa se ne bi mogla smatrati održivom. Industrijska poljoprivreda, kao dominantna, podrazumeva nadmetanje, kontrolu obradivih površina i kapitala, zavisnost od nauke i tehnologije, a energija koja je pokreće je dobit. Primarno, ona nije zaokupljena brigom o korišćenju resursa, ni u sadašnjosti ni u budućnosti. Sa druge strane, tradicionalna poljoprivreda može se posmatrati kao način života okrenut ka zajednici, decentralizovana je sa odsustvom specijalizacije i sa naglasakom na ličnom znanju i lokalnim veštinama. Takođe ona je radno intenzivna, pre nego intenzivna po uloženom kapitalu i tehnologijama, više je raznolika i usmerena ka lokalnom tržištu.

Kako su glavne vrednosti poljoprivrede u budućnosti: očuvanje biodiverziteta, zdravo zemljište i socijalna pravda, u nadolazećim vremenima industrijska poljoprivreda biće prisiljena da usvoji neke metode tradicionalne poljoprivrede. Organska poljoprivreda kao kontrolisani sistem proizvodnje hrane, sa integriranim ekološkim principima i metodama tradicionalne poljoprivrede predstavlja dobro polazište. Pristup

poljoprivredi postaje holistički, celovit sistem, koji ponovo uvodi povećanje biodiverziteta, kao neophodnu meru u povećanju produktivnosti i zaštite agroekosistema, fokusiran je na uticaj poljoprivrede, na prirodu, biodiverzitet i lepotu prirodnih ili divljih vrsta, staništa, biotopa i predela. Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije od 2013. godine obeležila je organsku proizvodnju kao model održive poljoprivrede. Organska proizvodnja danas predstavlja neizostavnu kariku održivog poljoprivrednog sistema, gde pored očuvanja kako divljih, tako i domaćih autohtonih sorti i rasa, dolazi do očuvanja i ozdravljenja ekosistema.

Od samog početka razvoja sistema organske poljoprivrede, očuvanje biodiverziteta smatrano je podjednako važnim kao i plodnost zemljišta. Primenom metoda organske proizvodnje štiti se i čuva biodiverzitet: očuvanjem lokalnih populacija i rasa, autohtonih i odomaćenih, uvođenjem manje zastupljenih biljnih vrsta i rasa u proizvodnju, uvođenjem širih plodoreda (povećanje biodiverziteta u vremenu), primenom pokrovnih useva, združivanjem

Pustinja u najavi (foto - Vladan Ugrenović)

useva, zasnivanjem živih zaštitnih i cvetnih pojaseva. Metode biokontrole koje se sprovode u organskoj poljoprivredi u velikoj meri se oslanjaju na mehanizme koji su posledica veće biološke raznolikosti u agroekosistemu. Ovakav pristup zahteva neprekidno planiranje i interdisciplinarnost.

Na gazdinstvima koje se bave organskom proizvodnjom biodiverzitet je prosečno veći za oko 35 odsto u odnosu na konvencionalnu proizvodnju. Takvo shvatanje zaštite i unapređenja biodiverziteta za organskog proizvođača predstavlja logičan i ekonomski opravdan pristup, jer ima za posledicu i

diverzifikaciju dobijenih proizvoda. Na taj način proizvođač postaje konkurentniji na tržištu, a samim tim i više održiv.

Uvođenjem agroekoloških mera, u koje spada i organska proizvodnja, u poljoprivrednu politiku jedne države, sprovodi se praktična primena zaštite biodiverziteta. U Srbiji Nacionalni akcioni plan za razvoj organske poljoprivrede (2014-2019) integriše organsku proizvodnju i zaštitu biodiverziteta, a Nacionalna istraživačka agenda za sektor organske proizvodnje (2013), kao jednu od najznačajnijih tema ističe zaštitu i unapređenje biodiverziteta.

Slavlje i podstrek za „prst na čelo“ – dve decenije Arhuske konvencije

piše: Milka Gvozdenović, Mladi istraživači Srbije
– Arhus centar Novi Beograd

Teško je ne početi od Prinципa 10 Rio Deklaracije i sećanja na sva velika očekivanja i uzbuđenje među onima koji se bave životnom sredinom, kada je 1998. godine usvojena *Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine - Arhuska konvencija*.

Model ekološke demokratije, koji je zacrtan u Prinicipu 10 Deklaracije iz Rija, postao je kroz Arhusku konvenciju realnost. U Srbiji, koja je u vreme usvajanja Arhuske konvencije bila u velikim problemima i gde su se demokratske promene očekivale na svim nivoima, Arhuska konvencija je bila podsticaj civilnom društvu i nada da će se stvari menjati na bolje.

Sva tri stuba Arhuske konvencije: (I) pristup informacijama koje se tiču životne sredine, (II) pravo građana da učestvuju u donošenju

odлуka o životnoj sredini i (III) pravo na pravnu zaštitu u slučaju kada su prethodna dva prava povređena, su osnova za dobro upravljanje i rad na zaštiti životne sredine.

Kroz ova tri stuba svaki građanin je mogao, može i moći će da bude aktivan u ostvarenju svog prava na zdravu životnu sredinu. Pristup informacijama, učešće u procesima donošenja odluka i pristup pravosuđu su i osnova održivog razvoja. Njihova vrednost prevazilazi granice zaštite životne sredine.

Republika Srbija je ratifikovala Arhusku konvenciju 2009. godine. Međutim, pre procesa ratifikacije rađeno je mnogo na podizanju kapaciteta, podsticaju saradnje i primeni principa Arhuske konvencije u Srbiji. Veliki napor, kroz projekte i aktivnosti, uložila je kancelarija Regionalnog centra za životnu sredinu u Srbiji, a sa njom i organizacije civilnog društva, početkom dve hiljaditih. Kada je Arhuska konvencija potvrđena u Srbiji postojale su već brojne institucije, organizacije i pojedinci koji su mogli da osiguraju njeno sprovođenje i integrisanje u druge zakone. Ali, postojale su i brojne prepreke, nerazumevanja drugih sektora, interesne grupe, nezainteresovani građani i još manje zainteresovani političari.

Kao i u drugim oblastima zaštite životne sredine i primena Arhuske konvencije u Srbiji ide po principu „jedan korak napred, dva koraka nazad“. Dosta toga je urađeno: usvojena je Strategija za primenu konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine - Arhuska konvencija; uz podršku Misije OEBS u Srbiji osnovani su Arhus centri u Subotici, Novom Sadu, Novom Beogradu, Kragujevcu i Nišu sa ciljem da budu spona između institucija i građana u primeni Arhuske konvencije; organizovani su, po slobodnoj proceni, stotine seminara, okruglih stolova, konferencija i sastanaka u vezi sa za Arhuskom konvencijom; Republika Srbija je aktivna potpisnica konvencije, sarađuje sa drugim zemljama i sekretarijatom Konvencije.

Ove godine Arhuska konvencija slavi svoj dvadeseti rođendan, koji se globalno obeležava. U porukama koje stižu od sekretarijata konvencije piše, između ostalog: „Ključno je da građani i građanke ostvaruju svoja prava na zdravu životnu sredinu bez straha. Arhuska konvencija ostaje redak globalno obavezujući dokument kojim se demokratija u zaštiti životne sredine stavlja u fokus. Budvanska deklaracija, usvojena prošle godine od strane zemalja potpisnica Arhuske konvencije, potvrđuje jaku posvećenost svih strana da promovišu ekološku demokratiju kroz napore da se postignu ciljevi održivog razvoja do 2030. godine.“

Lokalno, ove 2018. godine, rođendan Arhuske konvencije se obeležava i u Srbiji. Konferencija koju su zajednički organizovali Ministarstvo zaštite životne sredine, Mreža Arhus centara u Srbiji i Misija OEBS, okupila je 15. juna 2018. predstavnike brojnih institucija i organizacija. Prezentovani su rezultati, diskutovano je o problemima, predložene su aktivnosti za dalji rad. Neosporno je da su iskustva u primeni Arhuske konvencije brojna, različita, dobro analizirana i iskorišćena za planiranje budućih koraka. Mišljenja institucija su u najvećem broju slučajeva različita od mišljenja civilnog društva, nezavisni stručnjaci imaju svoje stavove i preporuke. Nedostaje, ne samo na ovoj „rođendanskoj konferenciji“, nego generalno i gotovo uvek prilikom primene Arhuske konvencije u Srbiji, uključivanje, mišljenje i posvećenost onih kojima zaštita životne sredine nije prioritet.

Velika očekivanja od Arhuske konvencije ostaju i dalje, na svu sreću, velika.

Ali, još veće postaju i ostaju prepreke na koje se nailazi kada se Arhuska konvencija u Srbiji primenjuje.

ZELENE PRESTONICE EVROPE

Gradovi kao primer dobre prakse

Stokholm - 2010.

Hamburg - 2011.

Vitorija-Gasteiz - 2012.

Nant - 2013.

Bristol - 2015.

Nijmegen - 2018.

„Venecija severa“, kako već tradicionalno zovu **Stokholm**, prvi je grad koji je proglašen Zelenom prestonicom Evrope i to 2010. godine, kada je Evropska komisija uspostavila to priznanje koje se dodeljuje gradovima gde se urbani život odvija u skladu sa prirodom. Glavnom gradu Švedske nagrada je dodeljena jer je već imao efikasne mere za smanjenje izloženosti stanovnika efektima buke, postavljene nove standarde za čistiju vodu i inovativan integriran sistem odlaganja otpada.

Osim što je značajno smanjena buka i emisija ugljen-dioksida, u Stokholmu 95 odsto stanovništva živi na manje od 300 metara od ze-

lenih površina. Grad funkcioniše u skladu sa holističkom vizijom, koja kombinuje rast sa održivim razvojem u korist svojih skoro 800 hiljada stanovnika. Emisija štetnih gasova iz automobila i celokupnog transporta je relativno niska, a svi vozovi i gradski autobusi rade po principu obnovljive energije. Osim toga, emisija gasova staklene bašte je smanjena za 25 odsto od 1990. godine, a gradsko veće ima ambiciozan cilj da grad postane potpuno nezavisan od fosilnih goriva do 2050. godine.

Stokholm preko međunarodnih konferencija, seminara i izložbi inspiriše druge gradove da postignu viši nivo održive životne sredine.

Hamburg 2011.

Još jedna zelena prestonica Evrope je ovo priznanje iskoristila da svoja iskustva u očuvanju životne sredine kasnije prenosi širom kontinenta. U pitanju je **Hamburg**, drugi grad po veličini u Nemačkoj, koji je zelenom prestonicom proglašen 2011. godine. Nagradu je zaslužio zbog politike zaštite životne sredine i snažne posvećenosti „zelenoj viziji“. Kvalitet vazduha je na visokom nivou jer je u vreme dobijanja priznanja emisija ugljen-dioksida smanjena 15 odsto u odnosu na 1990. godinu, a postavljeni su i ambiciozni ciljevi da do 2050. bude smanjena za 80 odsto.

Grad se suočava se sa brojnim ekološkim izazovima, ali kombinuje sveobuhvatne pristupe za rešavanje ovih izazova. Luka Hamburg na reci Elbi je druga po veličini u Evropi po broju kontejnera. Sa rastućim brojem kontejnera koji ulaze i napuštaju luku, neprekidno se postavlja pitanje proširenja. Međutim, geografsko proširenje se namerno ne sprovodi, već se sve veća potreba za kapacitetima ispunjava efikasnijom upotrebatom raspoređenog zemljišta i stvaranjem novih područja kroz popunjavanje potrošnih lučkih basena.

Hamburg je takođe postigao visoke ekološke standarde kada je u pitanju javni prevoz, kao i sve veća upotreba bicikala. Gotovo svi građani imaju pristup optimalnom javnom prevozu

unutar 300 metara od svoje lokacije. Postoji i sistemski struktura za zelene površine koja građanima omogućava jednostavnu pristupljivost.

Grad Hamburg je kao evropska zelena prestonica 15. aprila 2011. pokrenuo „Voz ideja“. Voz je imao šest izložbenih vagona, gde se svaki odnosio na različite aspekte života u zelenom gradu, kao što su mobilnost, energetika, zaštita klime, priroda, ekonomija i potrošnja. Hamburg je na ovaj način najširoj međunarodnoj publici predstavio najbolje primere svoje prakse, kao i primere iz drugih gradova. Posetnici ove mobilne izložbe mogli su da vide kako gradovi mogu postati održivi i ekološki prihvatljivi prostori za život ljudi. Voz je tokom pet meseci obišao 18 evropskih gradova u 13 zemalja, među kojima su Varšava, Malme, Kopenhagen, Brisel, Beč, Barselona i Marsej. U tom periodu ovu izložbu video je 70 hiljada ljudi.

Grad sa najviše zelenih površina u Španiji, **Vitorija-Gasteiz** postala je Evropska zelena prestonica za 2012. godinu. Smešten na severu Španije, u Baskiji, delom pod uticajem okeanske klime, delom pod uticajem kontinentalne, formiran je u obliku koncentričnih krugova, gde je u samom centru „zeleni pojaz“ dok su rubni krugovi oko grada šume i pla-

nine. Uz već postojeći visok procenat zelenih javnih površina, preduzete su i brojne mere za povećanja biodiverziteta i ekosistema. Na taj način je osigurano da svaki stanovnik živi na lokaciji koja je najviše 300 metara udaljena od nekog otvorenog zelenog prostora. Obiluje rekreativnim sadržajima, prirodnim staništima biljnog i životinjskog sveta. Zastupljene su i zelene površine koje imaju edukativnu svrhu - baštenske zajednice koje omogućavaju građanima da se bave hortikulturom.

Vitorija-Gasteiz ima ambiciozni cilj smanjenja potrošnje vode na ispod 100 litara po glavi stanovnika dnevno. Ulaganja u vezi sa vodom urađena su u sklopu Aktionog plana za Agendu 21 za poboljšanje vodosnabdevanja, smanjenje gubitaka, rad na održivoj potrošnji i poboljšanje kvaliteta vode. Takođe je uspostavljena služba za informisanje građana o potrošnji vode i efikasnosti.

Naredne godine, 2013. ovo prestižno priznanje poneo je **Nant**, zeleno čudo zapadne Francuske. Smešten na reci Loari, blizu atlantske obale, Nant sa oko 600 hiljada stanovnika, šesti po veličini u zemlji, fokusirao se na održivi javni prevoz i razvijenu biciklističku infrastrukturu.

Smanjena je upotreba automobila u centru grada, a indikatori zagađenja ugljen-dioksida su ispod graničnih vrednosti. To je postignuto tako što je kroz period od deset godina grad razvio održivu transportnu politiku posebno razvijajući javni prevoz i obezbeđujući što bolje uslove za sve veće korišćenje bicikla, ali i proširujući pešačku zonu. Nant je bio prvi grad u Francuskoj koji je uspeo da ponovo uvede električni tramvaj. I u budućnosti su predviđena ulaganja u nove tramvajske, visokokvalitetne usluge autobusom i biciklističku infrastrukturu.

Ambiciozna transportna politika pokazuje poboljšanja u smanjenju zagađenja vazduha i emisije ugljen-dioksida. Zajedno sa ambicioznim klimatskim planom, na ovaj način sma-

njenja je emisija ugljen-dioksida na 4,77 tona po glavi stanovnika.

Najzeleniji britanski grad **Bristol** 2015. godine okitio se i titulom ekološke prestonice Evrope. Ovaj grad od 450 hiljada stanovnika u jugozapadnoj Engleskoj žiri je impresionirao svojim investicionim planovima u oblasti transporta i energije. Bristol je odvojio 500 miliona evra za poboljšanja u transportu i oko 300 miliona evra za unapređenje energetske efikasnosti i povećanje izvora obnovljive energije. Potrošnja energije u domaćinstvima u periodu od 2005. do 2010. godine smanjena je za 16 odsto, a energetska efikasnost stanovanja od 2001. do 2010. poboljšana je za 25 odsto. Emisije štetnih gasova su poslednjih godina konstantno smanjivane u Bristolu, uprkos rastu ekonomije. Grad je postavio ambiciozne ciljeve za smanjenje potrošnje energije za 30 odsto, kao i za smanjenje emisije ugljen-dioksida za 40 odsto do 2020. i 80 odsto do 2050. godine, a sve to u odnosu na stanje iz 2005. godine.

Bristol 2015.

Bristol je u 2012. godini zabeležio rast od 4,7 odsto u zelenoj ekonomiji. Ambicija grada je da postane evropsko središte za nisko-ugljeničnu industriju sa ciljem da se do 2030. godine kreira 17 hiljada novih radnih mesta u kreativnom, digitalnom i nisko-ugljeničnom sektoru.

Zelene površine, reke i jezera obuhvatuju trećinu ukupne površine Bristola, 25 odsto

domaćinstava je zasnovano na energetski efikasnem konceptu. Pored toga što je efikasan grad sa rastućom zelenom ekonomijom, Bristol je lako dostupan uz vrlo dobar kvalitet vazduha. Poslednjih godina udvostručio je broj biciklista i posvećen je da se taj broj u doglednom periodu dodatno poveća.

Bristol ima veliki potencijal da deluje kao uzor za Veliku Britaniju i Evropu. U tom cilju je uspostavljena Bristolova „Laboratorijska promena“ koja je zasnovana na inovacijama, učenju i vođstvu kojima je ovaj grad postigao zapažene rezultate u održivom razvoju. Kroz ovaj koncept ta znanja i iskustva će biti dostupna gradovima širom Europe.

Jedan od najstarijih holandskih gradova **Nijmegen** je prvi u toj zemlji koji je poneo ovo priznanje i to za 2018. godinu. Ovaj grad sa više od 170 hiljada stanovnika nalazi se na istoku Holandije. Ključna tačka grada je reka Vala koja pruža značajne izazove, ali i mogućnosti za razvoj. Sam grad se razvio kroz niz koncentričnih polukrugova čiji centar je na samoj reci.

Ključni cilj Nijmegenove kampanje za evropsku zelenu prestonicu bio je da uključi građane i preduzetnike u aktivnosti koje će svi-

ma omogućiti da njihov grad postane zdrav i prosperitetan. Cilj grada je da do 2045. postane energetski neutralan. Pokrenuta je kampanja „Zelena veza“ kako bi se povećalo učešće građana u razvoju zelene infrastrukture i projekata biodiverziteta. Aktivni su i projekti proširenja zelenog prostora u centru grada i zaštite staništa.

Učešće javnosti je takođe bilo važno i za gradske energetske projekte. Za svoj prvi vetropark, gradskoj upravi je bila potrebna podrška ekoloških nevladinih organizacija, koje su animirale hiljade ljudi da kupe akcije u vretenjačama. To je podiglo poverenje i omogućilo investicije. Od 2016. godine vetropark Nijmegen proizvodi dovoljno energije da obezbedi snagu za više od 7000 domaćinstava ili 10 odsto grada.

Upravo je ovaj primer iz Holandije još jedna potvrda polazne teze Evropske komisije, koja je priznanje Evropska zelena prestonica ustanovila jer je prepoznala važnost i ulogu lokalnih zajednica u razvoju i progresu urbanih sredina. Cilj nagrade je da podstakne gradove da se obavežu na dalju akciju i promovišu najbolja iskustva kako unaprediti uslove života u gradovima čuvajući pri tome životnu sredinu.

Nijmegen 2018.

POGLAVLJE 27

| Kvalitet voda

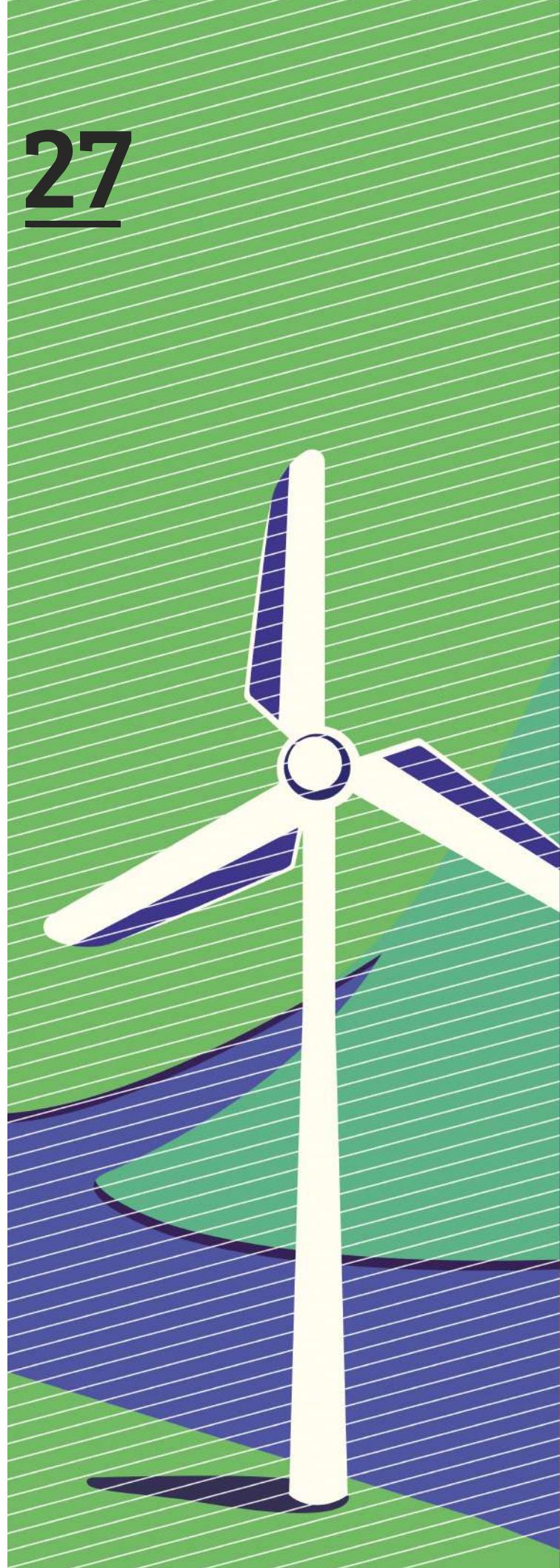
Procenjuje se da dve milijarde ljudi već živi u područjima gde se količine pijače vode konstantno smanjuju, a očekuje se da će taj broj porasti do pet milijardi do 2025. godine. Naučnici suše vide kao globalni rizik koji preti stanovništvu čak više i od ratova, te upozoravaju da će moderan svet biti sve više i više ugrožen nestašicom vode.

Upravljanje vodnim resursima i zaštita kvaliteta voda je jedno od prioritetsnih područja zaštite životne sredine u Evropskoj uniji, a Okvirna direktiva o vodama (WFD) je dominantan propis EU u ovom sektoru.

Zemlje članice i kandidati za članstvo u EU obavezne su da spreče dalje uništavanje voda, povećaju i obnove stanje vodenih i kopnenih ekosistema i močvara koje direktno zavise od vodenih ekosistema. Takođe, obavezno je uspostaviti održivo korišćenje voda bazirano na dugoročnjoj zaštiti vodnih resursa, osigurati smanjenje zagađenja podzemnih voda i ublažiti koliko je moguće posledice poplava i suša.

U procesu usklađivanja domaće sa EU legislativom, od značaja su za oblasti vode za piće, podzemnih voda, prečišćavanja komunalnih otpadnih voda, rizika od poplava, industrijskog zagađenja, zagađenja nastalog u poljoprivredi i dr.

Procene prilagođavanja Srbije EU standardima u ovoj oblasti, pre svega WFD, pokazuju da sprovođenje tri glavne direktive koje se odnose na vode za piće, otpadne vode i zaštitu voda od zagađenja izazvanog nitritima iz poljoprivrednih izvora, čini preko 50% od ukupnog troška aproksimacije za oblast Poglavlja 27.

Zaštita prirode

Dva važna dokumenta za oblast upravljanja vodama u Srbiji usvojena su 2016. godine:

- STRATEGIJA UPRAVLJANJA VODAMA NA TERITORIJI REPUBLIKE SRBIJE DO 2034. GODINE;
- ZAKON O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VODAMA.

Ono što i dalje nedostaje je integracija principa zaštite životne sredine i zaštite prirode u zakonodavni okvir za upravljanje vodama. U 2017. godini Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine je pokrenulo izradu Specifičnih planova implementacije za Okvirnu direktivu o vodama, Nitratnu direktivu, Direktivu o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda i Direktivu o vodi za piće.

Prvi propisi zakonske zaštite prirode u Srbiji datiraju još iz XIV veka, a prvo zaštićeno područje još 1874, bila je Obedska bara. Prema podacima iz novembra 2015. godine površina oko 500 zaštićenih područja u Srbiji iznosi 6,51% teritorije Srbije. Prostornim planom Republike Srbije za period 2010-2020. godine predviđeno je da procenat zaštićenih područja bude 12% površine Republike Srbije.

Osim povećanja ukupnih površina pod zaštitom, krajnji cilj zaštite prirode, upravljanja i unapređenja stanja u zaštićenim područjima je uspostavljanje efikasne zaštite postojećih zaštićenih područja, uspostavljanje nacionalne ekološke mreže i identifikacije evropske ekološke mreže NATURA 2000, kao i razvoj efikasnog sistema upravljanja u područjima ovih mreža.

Natura 2000 je evropska mreža koja pokriva više od 18% kopnene površine EU i skoro 6% mora i najveća je koordinisana mreža zaštićenih područja u svetu. Cilj mreže je da se osigura dugoročni opstanak značajnih i ugroženih vrsta, kao i staništa u Evropi, koji su navedeni u EU Direktivi o pticama i Direktivi o staništima. Za oblast zaštite prirode, u EU je značajna i Strategija biodiverziteta do 2020. Godine. Srbija je prepoznata kao jedan od centara biodiverziteta Evrope budući da predstavlja dom

za 43,3% svih postojećih evropskih vrsta. Sistem zaštite prirode u Republici Srbiji, kao i osnovna kategorizacija zaštićenih dobara, definisani su Zakonom o zaštiti životne sredine i Zakonom o zaštiti prirode.

Strategija biološke raznovrsnosti Republike Srbije za period od 2011. do 2018. definiše ciljeve u oblasti zaštite biodiverziteta na nivou države u skladu sa nacionalnim potrebama i

mogućnostima, kao i sa obavezama koje Republika Srbija ima kao potpisnica Konvencije o biološkoj raznovrsnosti iz Rio de Žaneira.

Srbija priznaje i podržava globalne strateške ciljeve biodiverziteta – takozvane Aiči ciljeve, usvojene u oktobru 2010. godine u Nagoji, kao i brojne međunarodne sporazume u vezi sa zaštitom i prirode i biodiverziteta – Bernske, Bonske, Ramsarske i CITES konvencije.

IMPRESUM:

Direktorka programa: Zorica Korać

Menadžerka programa: Ivana Tomašević

Urednica: Marija Simić

Novinarke: Ljubica Gojgić i Jelena Bulajić

Saradnice: Dušica Pejić i Minja Marijanski

Dizajn i priprema za štampu: Sanja Vučković

Telefon: (381-11) 3345-775; 3345-778

Kontakt: csonnect@rec.org

www.csonnect.rec.org

Facebook: @CSOnnect

Twitter: @CSOnnectSrbija

BUDIMO BUDNI!

